

Johann Cothmann Paul Baumann

Dissertatio Philologico-Theologica Continens Explicationem Et Vindicationem Aphorismi Primi Psalmi CX.

Rostochii: Kilius, 1642

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn737814659>

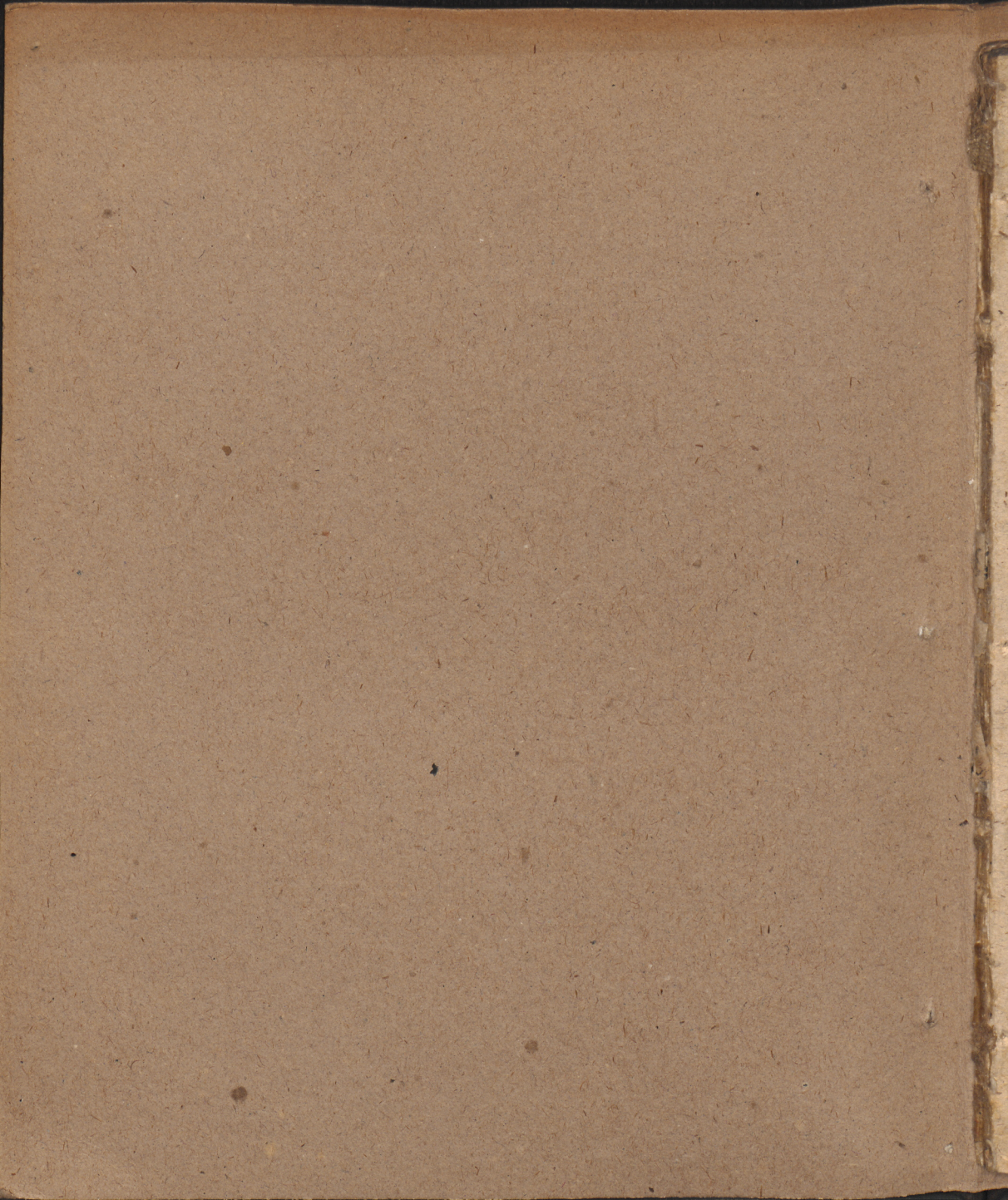
Druck Freier Zugang

Verf. : P. Baumann

Joh. Cothmann/a
R. N. Theol. 1642.

DISSERTATIO PHILOLOGICO-THEOLOGICA
Continens

EXPLICATIONEM
ET VINDICATIONEM APHO-
RISMI PRIMI PSALMI CX.

Quam

In celeberrima Academia Rostochiensi

DEO TER OPT. MAX. POTEN-
TER ADJUVANTE,
SUB PRÆSIDIO

Plurimum Reverendi CL. & Excellentissimi Viri

DN. JOHANNIS COTHMANNI,

S.S. THEOL. DOCTORIS ET PROFESSORIS
celeberrimi: Fautoris, ac Præceptoris sui omni
observantiâ pl. colendi:

Publico Examine subicit

M. PAULUS BAUMANN,
LUBECENSIS. AUTH. ET RESP.

Ad diem 10. Septemb. in Auditorio Majori.

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI KILII, Acad. Typogr.
ANNO M. DC. XLII,

22

21

דבריהם

Um multa extent in antiquissimo Ebraeorum
codice de futuri tunc quidem Messia, jam ve-
rò exhibiti Salvatoris & Protectoris nostrè
unici JESU CHRISTI infinità glorià &
majestate, per elevationem ad DEI Patris
dexteram ipsi plenissimè collatà, testimonia:
nullum tamen tantà perspicuitatis & evidentia reperitur ul-
libi, quàm quod ab Ebraeorū Principe Psalmo CX. consignatum
vaticinium est. Etenim quam primùm DEUS Opt. Max.
ipse primis nostris parentibus in Paradiso Evangelicam pro-
missionem dedit, & Abrabamo postmodum, ejusq; posteris,
cum ipse, tum per Prophetas repetit, quæq; velut fundamen-
tum & basis V. T. Ecclesiam sustentavit, ejus hic Psalmus dul-
cissima est exegesis. Cumq; in nulla ferè re magis, quam in
hac promissione declaranda & explicanda veterum Pro-
phetarum labor occupatus unicè fuerit, eandem hic tam lu-
culenter, tam concisà & fecundà brevitate, tanto orationis
splendore evoluit & complectitur, ut eum jure meritò cum
Megalandro nostro B. Luthero (Tom. 7 p. 305.) Psalmum prima-
rium & Cardinalem, & omnium V. T. de CHRISTO vati-
ciniorum summam caputq; appellare possimus; & cum
Doctissimo Noribergensium Theologo Da. Schrödero (Thron.
Reg. par. l. c. 7.) articuli Christiana. fidei nostræ, de Christi im-
primis exaltatione, fontem, ex quo limpidissimi rivuli in N.
T. fluant. Undecies enim ibi, aliquot Psalmi hujus loci, ad
summa fidei capita statuminanda, allegati & repetiti à
CHRISTO ejusq; Apostolis reperiuntur. Quod cum de
nullo alio V. T. vaticinio probari facile possit, Canonicam

A 2

ejus

ejus auctoritatem adauget maximè, & lectionem illius nobis, sedulamq; meditationem seriò commendat. Hujus celeberrimi & augustissimi Hymni Davidici Aphorismum primū, qui propria sublimis articuli de majestatica Redemptoris nostri ad dexteram Patris sessione in V. T. sedes est, sub placidæ disputationis incudem impræsentiarū reuocare animus est.

— Adesto igitur Ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ JESU CHRISTE, Rex & Pontifex noster unice, nobis de tua gloria & majestate dicturis Spiritus S. gratiā, ut Te in dextera Majestatis diuina sedentem ita agnoscamus, ut olim in Te, quando inde ad iudicium venturus es, summam salutis nostræ adipiscamur!

Nunc, antequam ad rem ipsam nos accingamus, Ordinis gratiā totum hunc discursum in quatuor sectiones dispelcemus:

Prima exponet *Analysin Logico-Philologicam*, unā cum sensus literalis inquisitione.

Secunda continebit Aphorismi hujus ab aduersariorum deprauationibus *vindicationem*.

Tertia exhibebit *controversias*, nobis cum variis aduersariis circa articulum de Sessione ad dexteram intercedentes.

Quarta usus Practici delineationem subjunget & agmen claudet.

Hæc via esto quam insistemus: Ante omnia verò, attendentes monitum B. Hilarii, qui *lib. 5. de Trin. p. 4.* à verbis ad sensum accedendum esse monet; Textum Aphorismi nostri, cum versionibus aliis, primū exhibemus. Is in Originali scriptura talis est:

נָחַם יְהוָה לְאַרְגְּנִי שֵׁב לְיְמִינֵי עַרְאֲשִׁית אֵיבִיךָ כְרֵס לְרַגְלֶיךָ

LXX.

Ἐἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τὰς ἐχθρὰς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Vulgat.

Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

In his & reliquis interpretum translationibus *Vatabli* nempe
Aria

Aria Montani, Pagnini, Junij & Tremellij, Piscatoris &c. nulla occurrit difficultas aut dissensio, sed omnes cum textu Authentico & Megalandri nostri Lutheri versione Germanica concordant: quare illas hic recensere superfedemus, & rem potius ipsam aggredimur. Esto igitur cum Deo.

SECTIO I.

Exhibens *Analysin Logico-Philologicam, ex qua verus sensus literatis patecet.*

§. 1. Verba Aphorismi nostri quomodo secunda sint, facile patet; *Dux* se offerunt ejus partes: I. *Jehovæ decretum de Domini ad dexteram sessione.* II. *Sessionis hujus effectum vel consequens,* quod est, hostium subjugatio & conculcatio. Circa priorem partem quatuor iterum attendenda sunt: 1. *Ipsum decretum seu dicendi actus.* 2. *Quis.* 3. *Cui,* & 4. *Quid dixerit.* Altera tria continet consideranda: 1. *Subjugationis hostium authorem.* 2. *Hostium quidditatem.* 3. *Subjugationes qualitatem.*

§. 2. Hæc de *Analysi Logica*: Progredimur ad *Grammaticam*: quæ, quamvis sordere nonnullis soleat, tamen omnia pœnè seculæ exemplo esse possunt, vocularum contemptum & ignorationem Ecclesiæ damnum dedisse; quare per *Metaphrasin*, seu sejunctam vocum explicationem *Grammaticam & Philologicam* in verum Aphorismi nostri Prophetici sensum hoc modo inquiremus.

§. 3. **Q̄N̄J**] Frequenter hæc in Prophetarum oraculis conspicua vox est: de qua, cum diversum sentiant Philologi, Cl. *Buxtorffo* & *Riveto* nos subscribimus, qui eam *nomen participale constructum esse censent*; à *Radice nota Q̄N̄J* quam *Chald.* per **Q̄N̄**, *LXX.* per **Q̄N̄**, *Vulg.* & alii per *Dixit* expriment: nec malè cum idem Sp.S. in N. T. quoties locus hic repetitur, faciat. Statuunt quidem nonnulli *interpp* & *Lexicographi* vocem Ebræam **Q̄N̄J** non simpliciter notare dixit, sive dictum; sed potius cum additamento per *Dictum certum, indubitatum, sermonem fide dignum, מִשְׁבַּח לִבָּרוֹת* (quam *emphaticam Pauli formulam* huic respondere volunt) vertendam esse: id q̄, quod non nisi de Deo, & divinis oraculis, Prophetis revelatis usurpetur. Quod etsi quidem negandam omnino non est, tamen hoc non obitante, significationem **Q̄N̄J** per **Q̄N̄** per **Q̄N̄**, vel *Dictum*

absq; expressa mentione *certitudinū, fidelitatis* &c. sufficienter exprimi posse putamus; *tum*, quod quæ à DEO, mentiri & fallere, nescio dicuntur aut dicta sunt, certitudinem ejusmodi præsupponant aut includant: *tum*, quod non perpetuò de Deo aut immediate divinis oraculis vox **DNJ** usurpetur, sed & quandoq; de falsis Prophetis, eorumq; commentis *Num. 24, 4. Jer. 23, 31.* cum contrà **רמך/רמך** & similia vocabula, quæ in genere dicere seu dictum, sive certum sive dubium, significant, de Deo & veris Prophetarum vaticiniis reperiantur. *Loca ad scribere opus non est.*

§ 4. Caterum cum *τὸ dicere* seu sermo & loquela DEO variis modis in scriptura tribuatur, inquirendum omninò est, quam propriè significationem h. l. admittat, qualisq; actus per divinum hoc **DNJ** designetur: De quo inter interpp. non convenit. *Michael Agyrius comment. in h. Ps. τὸ dixit interpretatur per generavit: sic enim ille par. 2, comm. p. 507. Sed quomodo Pater dixit Filio? non vocali sono vocis, sed potius re, ipsum Verbum æternaliter generando, &c. Et mox quomodo autem dicere Dei ad intra fiat idem quod filium generare, sciendum est, &c.* Id v. ibid. prolixè à sermone humano externo & interno, ut & ex Arist. l. i. *τὸ εἰρηνεύειν* demonstrare & illustrare instituit, quod non est hujus loci. *Joh. Maldonatus Jesuita in comment. h. Ps. p. 759.* explicationem hanc partim approbat, partim aliam affert. Ita enim ille d. l. ait: *potest quidem bene istud dixit significare generavit, ut Ps. 2. & Prov. 8. Sed dicimus cum D. Paulo, qui Rom. 1, 4. interpretatur istud (dixit ad me) per prædestinavit, cum dicit, eum fuisse prædestinatum, ut suscitaretur ex mortuis, &c.*

§ 5. Sed plura sunt quæ obstant, quo minus interpretationes has probare possimus. Et Primo negamus, posse illam, quâ *τὸ dicere* per *generare* explicatur, locum habere, ob differentiam maximam, quæ est inter *τὸ dicere æternæ generationis*, & inter *dicere temporali CHRISTI ad dexteram DEI collocationis*: Nam 1. *illud*, uti & spirare, procedere &c. est opus tantum ad intra: Hoc verò quodammodo ad extra, quia respicit humanam naturam extrinsecus assumendam, uniendam, & tandem ad dexteram infinitam exaltandam. 2. *illud* notat ipsius secundæ Trin. Personæ productionem: Hoc verò ejusdem personæ productæ in assumpta carne exaltationem. 3. *illud* ab æterno factum est adeoq; in æternitatis indivis-

divisibili statu complementum habet, & omnem temporis mensu-
 ram excludit: Hoc, etsi rat. decreti æternum quidem est, tamen rat.
 executionis & complementi in tempore, ascensionis ep. effectum suum
 habuit. uti *D. D. Dorsch. dissert. 13 de capit. Christ. Relig.* hoc ipsum
 pluribus evincit. Deinde & alteram illam *Maldonati* interpretatio-
 nem, quã per *prædestinavit* exponit, tanquam alienam ab hoc loco,
 & absurdam planè reticimus. Locus *Pauli Rom. 1, 4.* ex quo illam
 probare conatur, nihil probat minus: neq; enim *Apostolus de præ-*
destinatione, neq; de alio aliquo actu divino & æterno ibi loquitur sed
postquam vers. 1. Evangelii, ad quod prædicandum segregatus erat,
mentionem fecerat, ad ejus commendat: digreditur vers. tribus
segg. commendatq; illud, tum ab adjuncta promissione Prophetarum
vers. 2. tum à subjecto occupante quod CHRISTUS: cujus personam hæc
occasione in parenthesis quasi describit, primo quoad humanitatem,
quando ait illum ἐκ σαρκος καὶ οὐρανοῦ γεννηθῆναι
vers. 3. deinde quoad divinitatem, dum asserit illum ἐκ θεοῦ γεννηθῆναι
vers. 4. Ubi verbum ἐκ θεοῦ, quo
Apostolus utitur, non per prædestinari, ut Mald. vult, sed declarari,
recognosci, demonstrari reddendum est. Probat hoc 1. ipsa vocis na-
tura, quæ ut simplex est, ita & simplicem significationem obtinet,
2. confirmat id interpretatio Syriaca, quæ juxta Tremellii transla-
tionem, ut & annotationes ad eandem, hanc significationem retinet,
3. requirunt circumstantia textus, & imprimè Apostoli argumen-
tum, quod desumit à resurrectione CHRISTI: hæc vero nihil facit
ad prædestinationem, multum autem ad declarationem. καὶ θεοῦ
enim ἐκ θεοῦ est actus divinus immensæ virtutis & potentia,
adeò ut, qui propria virtute ex mortuis resurrexit, illum non nū-
dum hominem, sed verum DEUM esse oporteat: quemadmodum
Apostolus eodem hoc argumento ad eandem rem probandam
utitur Act. 13, 32. 4. Habemus pro nobis præter Erasmus in notis
ad h. l. ut & multos Pontificiorum commentatores ac Theologos
Scholasticos, ipsos antiquissimos Patres Græcos & Latinos, Chry-
ost. Oecumen. Theophil. Hieron. Tertull. &c. quorum testimonia
citant. D. Bald. comm. in h. l. & D. Dorsch. d. d. th. 13, 5. Posito, dari
nonnulla exemplaria, in quibus habeatur compositum πρὸς θεοῦ, ad ἐν-

70

uti contendit, *Maldonatus*, & *Huntleus T. I. controv. p. 79.* magno studio probare conatur: *particularia* tamen ea sunt, & corrupta, eoq; nomine ipsis *Pontif. interpretibus* suspecta: ideoq; editionibus vetustioribus, utrinq; approbatis & receptis (*ut sunt Veneta, Romana, Florentina, Parisiensis, Basiliens. Ar. Montani &c.* quæ omnes constanter legunt *de Deo & Filio*) nihil præjudicant.

§. 6. Quare missis *Maldonati* & aliorum explicationibus inconvenientibus, cum orthodoxis interpretibus statuimus, per divinum hocce **Q** denotari 1. *Decretum ab æterno in S. S. Trinitatis concilio factū*, quo Deus Pater ab æterno post prævisum peccatum & lapsum generis humani sanxit & decrevit de Filio secunda Trin. persona, ut ille, assumptâ humanâ naturâ, passionem & mortem in redemptionem generis humani sustineret, & post gloriosam resurrectionem & ascensionem ad dexteram suam exaltaretur. 2. *Decreti illius promulgationem in tempore factam*, tum *immediatè* ab ipso Deo in ProtEvangelio *Gen. 3, 15.* tum *mediatè* per Prophetas in vaticiniis & promissionibus, illis imprimis, quæ de æterno Messia regno loquuntur 2. *Sam 7. 12. seqq. Psal. 2, 7. 8. 9. Psal. 72. 8. 9. Dan. 7. 13. 14. &c.* 3. *Decreti illius executionem*, quæ itidem in tempore facta & completa est, quando scilicet, Deus, postquam gloriosè Christum è mortuis eduxerat, ipsum ad dexteram suam in cœlestibus, supra omnem principatum &c. *Eph. 1, 20.* collocavit. *Vid. B. D. Gerh. Harm. C. 157. & D. Tarnov. in b. l.*

§. 7. **Q** Quis dixerit, nomine hoc glorioso & divinissimo indigitatur, DEUS nempe opt. maximus; id quod *Adversarii* etiam fatentur, nec ipsi *Judæi* ullam eâ de re litem intendunt, Cæterum de nominis hujus *pronunciatione, punctatione, significatione*, & aliis quamplurimis, quamplurimæ sunt Theologorum & Philologorum disceptationes, quas hoc loco non attingimus, aut nostras facimus: legi eæ possunt apud *B. D. Gerhard. in Exeg. Tom. I. pag. 615. seqq. Dn. D. Nicol. Hunn. de Divin. nominib. D. Walther. Spicileg. de Divin. Nomin. par. 1. controv. 1. Druf. de Tetragram. Sixtin. Amam. Antibarb. Bibl. 1. 2. Füller. 1. 2. Miscell. sac. c. 6. & l. 4. c. 13. it. in Append. lib. 6. Buxtorf. in Lex. &c.* Nos ex illis pro instituti nostri ratione pauca adducemus, sequenti *positioni* inclusa:

§. 8. (I.)

S. 8. (1.) Nomen יהוה est verbale, soli vero DEO proprium, nec ulli rei create ac fuit extra DEUM subsistenti, communicabile; derivatum (ut DEUS ipse Ex 3, 14. ostendit) à R. יה vel Chald. יהוה secunda radicali ה in י mut. et à cum sint literæ *èpeta* בדלי , & preposita litera *Hæmantica* יוד , nominis proprii formativâ. (2.) Nomen hoc, vi derivationis DEUM ab essentiâ sua denominat, adeoq; denotat ejus tum *ἀωσιον*, tum æternitatem, simplicitatem, veracitatem &c. Ad quæ attributa respexisse videtur Johannes in Apocalypsi suâ nomen hoc tribus plerumq; vocibus circumloquens: $\text{ὄντως ἔστι ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος}$, c. 1, 4. 8. c. 4, 8. c. 11, 17. c. 16, 5. conf. D. Glass. Phil. f. l. 3. p. 158 & l. 4. p. 631. (3.) Nomen hoc, etsi tribus Trinitatû personis commune est: in h. l. tamen, ut & aliis, præsertim in quibus ad aliam personam fit relatio Personaliter sumitur pro DEO Patre Primâ Trinitatis personâ; quemadmodum & Græcum Θεός in N. T. sub eadem acceptione sæpius occurrit. Quo ipso tamen Filius & Sp. S. ab exaltationis opere non planè excluduntur, sed, cum sit opus ad extra, sicq; indivisum, suo modo ad illud concurrunt. Vid. Dn. Schröder. Par. 3. Throni Reg. Cap. 11. conf. Gisen. par. 2. Zwingl. Calvin. p. 84.

S. 9. יהוה Ab inusitata rad. verbali יהוה cujus cognatum nomen sex punctorum יהוה basis vel fulcrum significans, deducimus nomen hoc nudum Masc. generis & declinationis יהוה quod generaliter notat Dominum, qui est quasi basis & columen familiæ, suâ curâ & administratione eam sustentans ne corruat, aut detrimenti quid capiat; nec tantum de hominibus sed & DEO ipso usurpatur de quo infra. Habet h. l. affixum pronom. primæ pers. יוד & pref. ה . inseparabile, notam, casus dativi, adeoq; quis sit cui Jehovah dixerit, exprimit. Quis vero per hunc Adoni intelligendus sit variæ sunt traditiones. Rabbinorum quidam statuunt Abrahæmum intelligi, cui vel Melchisedeck, vel Eliezer libertus psalmum hunc, velut Epinicia, ob victoriâ à 4. Regibus reportatam, Gen 14. composuit, & redeunti occidit. Alii de ipso Davide explicant, cuius Regiam & Propheticam dignitatem, aliquem ex religiosis Cantoribus descripsisse putant: Alii Ezechiam; Alii Salomonem, ali alios intelligunt: quos citant & prolixè refutant Aggians & Rivetus

comm. in h. l. Deinde & inter Christianos hac de re non omnino
convenit: Pontificiorum enim quidam, fatente Lorino explicant de
Angelo custode Davidis: Alii de Spiritu S. sic Thomas dist. 3. q. 58.
art. 2 citante Feurborn. Fasc. 4. disp. 3. th. 25. Calvinus etiam pro
more suo Judaicæ corruptelæ fuliginem verbis his aspergens, posse,
inquit, comment. h. Psal. aliquatenus Davidi persona congruere quod
hic dicitur: imo omnibus regibus &c. ad Christum vero aptari & accom-
modari quasi typicè debere, ob responsum Christi Matth. 22. Hæc ille:
cui per omnia suffragatur Enjed. in Eplie. L. L. v. & N. T. p. 81.

S. 10. Nos missis absurdis his & manifestè falsis opinionibus
statuimus & asserimus, nullum hic nudum hominem, sed ipsum
Messiam Ἰησοῦς Χριστός Patribus & imprimis Davidi promissum tan-
tum intelligi posse & debere: idq; probatum damus seqq. documentis,
è quibus supra adducta Rabb. deliria, ut & Pontif. & Calvinæ
commenta facillè corruent. I. desumimus ex ipsa vocis natura &
usurpatione. Notum est, vocabulum דָּוִד & דָּוִדִּי frequenter qui-
dem usurpari de Angelis & hominibus, sapissimè tamen verum &
æternum DEUM denotare: idq; inter alia, quando 1. eum augmen-
to *jod.* in fine, Præcedente Kametz magno in uno contextu & de eodem
subjecto effertur; 2. talia ei attributa adduntur, quæ nemini nisi verò
DEO competere possunt. Utrumq; h. l. occurrit: Prius quidem *vers. 5.*
ubi David illum, quem *vers. hoc 1.* Adoni vocaverat, cognomento
DEI proprio Adonai appellat, dicens דָּוִדִּי יְהוָה . Dominus
ad dexteram tuam ò æterne Pater confringet &c. *conf. inf. sect. 2.*
q. 1. & sect. 3, q. 2. Posterius è contextu totius Psalmi facillè esuce-
fcit: Desertur huic Domino 1. gloria & majestas sessionis ad dex-
teram Jehoveh; qualem nulli Angelicæ eminentiæ, nedum aliæ
creaturæ unquam à DEO vel minimâ significatione oblatam esse,
aut offerri posse, Sp. S. Ebr. 1, 13. asseverat. Tribuitur ei 2. regnum
& sceptrum è Zione ad dominium Catholicum in medio inimicorum.
Est 3. simul Rex & sacerdos, non legalis, sed secundum ordinem
Mehisedeck, & quidem æternus: est iudex gentium, &c. Quæ &
alia attributa sublimia & mystica nulli creaturæ, præter eam solam
quæ cum unigenito ὁ υἱος personaliter unita est adscribi possunt.

S. 11. II. Fundamentum ducimus à Persona Davidis, Psalmi hu-
jus

jus authoris, ut ex *επιτομη* & Christi testimonio *Matth. 21, 42.*
 patet: Is, eum, cui Jehovah dixit, *Dominū* vocat, non honoris causā,
 quā ratione hæc appellatio in colloquio mutuo æqualibus vel in-
 ferioribus tribui solet: sed *suum Dominum*, quæ relatio superiori-
 tatem quandam hujus domini supra Davidem, cum obligatione
 alicujus subjectionis & obedientiæ conjunctam importat, uti pa-
 tet ex *Gen. 24, 12. 14. 35. & c. 6. 31, 35. 6. 44, 7. 18. 19. Ex. 4, 10. 13.*
2. Sam. 25, 24. seqq. & ferè infinitis locis aliis. Talem autem Do-
 minum David Rex potentissimus regni Israelitici tum temporis li-
 beri & nulli alii dominio subiecti; Propheticā præterea & patri-
 archali dignitate excellens, neminem præter solum DEUM agno-
 vit. E. III. Ex *propria Rabb. confessione*, quorum multi, quemadmo-
 dum jam olim Patres ipsorum coram Christo, vi veritatis adacti,
 negare non audent, Messiam hinc intelligi: Nomina & testimonia
 illorum citat P. *Galatin. de Arcan. Cath. verit. l. 8. c. 24* & ex eo
Rivet. Comm. in Psalm. Proph. p. 431 conf. & B. Luth. T. 7. p. 306.
 IV. Invictum tandem *argumentum* & firmissimum assertioni no-
 stræ testimonium suppeditant *ipse Salvator noster, ejusq; Apostoli*,
 interpretes citra controversiam irrefragabiles, & testes omni exce-
 ptione majores, qui in suis concionibus & scriptis Psalmum hunc,
 & in specie Aphorismi nostri verba, aliquoties ad stabilienda ar-
 dua aliquot fidei mysteria, tanquam *αξιωμα* & indubitatum prin-
 cipium adducunt, eoq; adversarios suos convincunt & confun-
 dunt, uti videre est *Matth. 22, 42. Mar. 12, 36. Act. 2, 34. 1. cor. 15, 25.*
Ebr. 1, 13. c. 7, 17. &c.

§. 12. *כִּי* Sequitur *quartum*, Quid np. Jehovah huic Domi-
 no Messie dixerit, celebri & Majesticā hæc invitatione, *sede ad dex-
 tram meam* expressum: quā quid denotetur, è sequenti vocabulo-
 rum illius invitationis consideratione patefcer. Est igitur vox hæc
Fut. 1. seu *imperativus à rad. כָּסַב* Chald. *כָּסַב* *sedit, consedit, man-
 sit, habitavit &c.* In N. T. per duas voces *καθήμενος* & *καθίστω* expri-
 mitur. Cæterum verbum hoc varias in omnilingua habet signi-
 ficationes tam in *malam* quàm *bonam* partem. Acceptiones in
malam partem, quia hujus loci non sunt, omittimus: videri tamen
 possunt apud *Flacium & alios. In bonam* partem acceptum, in sa-

eris & hominibus, & DEO, & Speciatim Christo *θεοῦ ἰσχυροῦ*
tribuitur.

§. 13. De *hominibus* quando dicitur, præter communissimam
acceptationem pro certo corporis positu stationi aut ambulationi
opposito, notat 1 idem quod *habitare, & commorari in aliquo loco*:
Exod. 16, 3. Deut. 6, 7. c. 21, 13. Esa. 18, 3. Matt. 4, 16. Act. 13, 11. & c.
2. *quietè & securè vivere* *Gen. 49, 24. Esa. 30, 7. c. 47, 8. Zach. 1, 11.*
3. *Docere & Ecclesiastico munere fungi* *Matth. 23, 2.* quo sensu &
apud Historicos Ecclesiasticos verbum hoc frequens est. 4. *judi-*
care & regnare, *Ex 11, 5. Deut. 3, 2. Jos. 13, 10. 1. Reg. 1, 13 seqq. & c.*
Ultimo hoc modo DEO *æpius in Scriptura* *S per ἀναπαύων ἀδελφῶν,*
tribuitur, idq; non uno respectu, sed *vel ratione presentie ejus uni-*
versali, quâ omnibus creaturis, etiam impiis tanquam justus & se-
verus iudex potentissimè adest & dominatur: hoc respectu dicitur
sedere super globum terre *Esa. 40, 22. Dominus sedens in diluvio*
Pf. 29, 10. sedere super thronum sanctitatis sue & regnare super gen-
tes *Pf. 47, 9* *vel presentie gratiosa*, juxta quam Ecclesiæ suâ gratiâ,
potentissimâ defensione, & omnis generis beneficiis cœlestibus sese
manifestat: hoc sensu dicitur *sedere super Cherubim. 1. Sam. 4, 4.*
2. Reg. 19, 15. Pf. 80, 2. Esa. 37, 16. vel presentie miraculosa, quam in sin-
gularibus visionibus exhibuit *1. Reg. 22, 19. Esa. 6, 1. Dan. 7, 9.* & in
Apocalypsi frequentissimè: ubi sedens in solio excelsi, ad gloriose
sue majestatis indicium Prophetis apparuit *conf. Flac. Clav. Scrip.*
in voce *sedere* *Glass. Rhet. sac. p. 151.* Tandem *Christo* vocabulum
sedere tributum, pro diverso ipsius statu diversam obtinet signi-
ficationem. In *statu exinanitionis* quando de eo reperitur, notat
plerumq; *vel* propriè dictam sessionem *Matt. 13, 2. c. 15, 29. Luc. 5,*
3. 29. Joh. 4, 6. & c. vel conversationem & commorationem in ali-
quo loco *Matth. 26, 55. In exaltationis statu* tribuitur eidem *con-*
junctum vel cum voce throni, *Ap. 3, 21. vel nubium* *Ap. 14, 14. 15, 16.*
vel dextra DEI, *h. l. & Matt. 22, 44. Mar. 12, 36. Luc. 20, 42. Act. 2,*
34. 35. Ebr. 1, 13. Atq; tunc notat potentissimum, infinitum ac di-
vinum Christi dominiû quod vi unionis personalis & exaltationis
immediatè in omnes creaturas exercet. Quâ de re pluribus agetur
inf. sect. 3. q. 2. 3. 4. 5. 6.

§. 14.

§. 14. [לְיָמֵינוּ] A rad. verbali inusitata יָמַר est nom. hoc
 foem. יָמַר h. l. cum affixo pronominis primæ personæ jod, & præ-
 fixo לְ inseparabili, quod subsequens jod schevandum quieti tradit,
 ejusq; proprietatam quietis vocalem assumit. Ipsa verò hæc
 dexteræ vox pro diversâ subjectorum, quibus apponitur, ratione
 diversas habet significationes, quas observarunt Flac. in clav. &
 alii. Nos prætermittis h. l. usurpationibus alienis, quidditatem &
 naturam dexteræ divinæ tantum paucis considerabimus. DEO
 igitur dextera in sacris tribuitur, non proprie, pro certa corporis
 parte, ut olim *Antropomorphita* somniarunt, nec melius hodiè
Vorstius, *Phorin*. & *Weigelianus*, vid. *sect. 2. q. 2.* Hoc enim DEI
 Spiritualitati & simplicitati, infinitati item & immensitati repu-
 gnat: conf. *Joh. 4. 24. 2. Cor. 13. 17. Luc. 24. 39.* Nec 2. pro certo in ce-
 lû loco creato & circumscripto ut *Calvin.* volunt: vid: *sect. 3. q. 1. sed*
ἐν ἰσχωροπαταῖς ad eum transfertur; *ἰσχωροπαταῖς* verò intelligi &
 explicari debet. Quemadmodum igitur vox dexteræ de homi-
 nibus quandoq; metonymicè pro potentia, robore & auxilio ac-
 cipi solet: ita & DEO tributa *summam ejus, divinam & infinitam*
virtutem, potentiam & Majestatem, rebus omnibus potenter, præseu-
ter & insuperabiliter dominantem indigitat.

§. 15. Patet hæc Explicatio 1. ex variis scripturæ S. locis, in qui-
 bus appellatur *dextera virtutis Dei* *Matth. 26. 64. Luc. 22. 69. dexte-*
ra Majestatis *Matth. 25. 31. dextera super omnem potestatem & prin-*
cipatum *Ehp. 1. 20. dextera Majestatis Dei in excelsis* *Ebr. 1. 3. dextera*
throni Dei & throni majestatis *c. 8. 1. & 12. 2. &c.* Jam, qualis dexte-
 ra DEI, talis & potentia & gloria illâ dexterâ indigitata. Dextera
 autem DEI increata æterna & infinita E. 2. Ex variis operibus &
 actibus huic dexteræ in Psalmo nostro tributis: ut sunt 1. *quod per*
hanc dexteram inimici filii Dei ad pedes ejus debeant prosterni. 2. *vir-*
ga virtutis Christi è Zione à Domino emissa gubernari. 3. *per eam*
JESUS Nazareus in medio inimicorum dominari. 4. *in respectu ad*
hanc, populus voluntarius, Christiani, adorationem religiosam Chri-
sto deferre. 5. *hanc ipsâ dextera Christi sacerdotium æternam stabiliri.*
 6. *eâdem Reges frangi, judicium in gentes exerceri &c.* Qui actus
 omnes & singuli dexteræ huic attributi, divinam majestatem &
 poten-

potentiam requirunt. *Conf. D. Schröd. in Throno Reg. part. 2. c. 2. §. 4.*
ubi idem hoc argumentum uberrimè deduxit.

§. 16. Manifestum porrò è Scripturarum collatione est, *dexteram*, quat. dicto modo infinitam potentiam & gloriam denotat, non uno modo & respectu DEO tribui; sed quandoq; extra hunc in quo versamur, *articulum, quandoq; in eodem*. Utrobiq; autem non alia atq; alia (siquidem ut una Deitas, ita & non nisi una DEI potentia est;) sed una eademq; gloria & potentia intelligitur, hoc tantum cum discrimine, quod extra hunc articulum DEO attribuitur in relatione ad creaturas, idq; absolute quat. omnibus personis communis est, & indivisè competit: In hoc autem articulo tantum in relatione ad Christum; idq; non absolute (aliàs enim Christus diceretur sedere ad dexteram sui ipsius, & Spiritus S. quod ἀνεξαφορ) sed determinatè, quatenus est potentia DEI patris: Christo per unionis & exaltationis gratiam verè & perfectissimè communicata. Prius patet 1. Ex acceptione vocis *Jehovah*, quæ, uti & Gr. Θεός in hoc & N. T. locis ubi dictum hoc repetitur, non εἰσὼδῶς sed ὑποσημαίνῶς sumitur. *conf. sup. §. 8. n. 3. 2. ex Ap. 3, 21.* ubi Christus ipse testatur, quod sederit cum Patre suo in throno ipsius. Unde 3. in symbolo Apostolico credimus, Christum sedisse ad dexteram Dei patris omnipotentis. Posterius inde constat, quod Scriptura S. sessionem ad dexteram DEI nunquam ante, sed expressè post exaltationis gloriam Christo tribuat: *Marc. 16, 19. Eph. 1, 20. 21. phil. 2, 8. 9.*

§. 17. ¶] Incipit Aphorismi nostri pars altera consequens & effectum hujus sessionis exprimens: hostium nō Christi subjugationem. Ad cujus singulas circumstantias antequam accedamus, paucis prius in sensum particulæ ¶ donec, usq; &c. inquiremus. Refert quidè *Mollerus Comm. in h. Psal.* Nonnullos interpp. partic. hanc vertere per conjunctionem causalem, h. l. sede, ut ponam &c. Quæ explicatio, etsi quidem (sacente ipso Mollero) concinna est, & quæstiones multas præcidit: cum tamen particula hæc in sacris nullibi in tali sensu reperiatur, nec h. l. eam amplecti possumus. Primaria aliàs & commissimà ejus significatio est, quod certum temporis terminum, præteritum nō. ponat, futuram verò excludat. Sed nec illa h. l. locum habet: sed indefinitè & indeterminatè, per absolutam affirmationem

tionem cum inclusione omnīs temporū sequentis accipienda est, h. S. quod Christus ad dexteram Patris sedere seu regnare debeat, semper & in aeternum, etiam difficilimo tempore, quod ipse regno maximè contrarium videtur, & in quo videri poterat non sedere, ob hostium furorem: qui cū nondū pedibus ejus plenarie subiecti sunt, & ipsi regnare videntur. Similia significationis hujus exempla occurrunt Gen. 28, 15. Deut. 34, 6. 1. Sam. 15, 35. Ps. 123, 2. Esa. 64, 4. Matt. 1, 25. c. 5, 26. 1. Tim. 4, 13 & alibi frequenter, uti observat B. Chemnit. [Har. Ev. c. 7. p. m. 160. & post eum Cl. Glass. phil. S. l. 3. tr. 5. p. 429. seqq. Eandem vero & hic obtinere, imò necessariam esse, evincunt illa scripturæ loca, in quibus Christus dicitur sedere *עִס דִּינְנֵעֵס* Ebr. 10, 12 & regnū ejus predicatur fore aeternum 2. Sam. 7, 13. ps. 45, 7. Dan. 7, 14. Luc. 1, 32.

§. 18. **שֵׁוּ** Ex rad. **שָׁו** pro **שָׁו** posuit disposuit, secundā radicali **שָׁו** ex usu linguæ abjectā, est hoc Fut. 2. Hiphil. **שֵׁוּ**, quod b. l. per enallagen pro praterito positum videtur: h. s. Sede ad dexteram meam, etiam tunc, quando jam hostes tuos planè pedibus tuis subiecti, adeoq; semper & in aeternum. Sensum hunc part. **שָׁו**, & superius adducta loca regni Christi aeternitatem astruentia requirunt: & similia permutationis hujus exempla Ex. 15, 5. Num. 23, 17. Jud. 2, 1 & alibi obvia, eundem comprobant. conf. Cl. Glass. Phil. S. lib. 3. tr. 3. can. 49. Quemadmodum autem suprā ipsa exaltatio, ita & hic ejus consequens, hostium nō subjugatio, *Jehova Patri*, tanquam *authori* tribuitur: quod tamen itidem respectu Filii non exclusivè accipiendum est, quasi Christus interea dum Deus Pater inimicos in scabellum pedum ponit, ad dexteram ejus otietur; sed inclusivè, ut Patris & Filii *ὁμοσούα* & æqualis potentia, majestas & operatio intelligatur. Suadet id inter alia interpretatio Apostolica 1. Cor. 15, 25. ubi subjugatio inimicorum expressè Christo tribuitur. Causas verò, cur h. l. subjugatio inimicorum, ut & ipsa exaltatio, & alia ejusmodi opera, ad Patrem sæpius, quàm alias personas in Scriptura referantur, tres potissimum Theologi afferunt: fieriq; id ajunt 1. Propter divinitatis fontem & originem. 2. Propter communicatam Filio à Patre ut essentiam, ita & potentiam. 3. Propter spontaneam Christi exanationem, & obedientiam Patri præstitam. Vid. de his Schröd. par. 3. Thron. Reg. c. 11. & B. D. Gerh. cont. Harm. d. l. p. 1403.

§. 19.

S. 19. אֹיְבֵיךָ] Nulla ferè circa vocē hanc occurrit difficultas:
 Quantum enim ad Etymologicam ejus formam, est *Nom. Masc. plur. & sing.* אֹיֵב *inimicus, ex rad. verbali* אָיַב : *h. l. cum affixo pronominis secunda pers.* אָיַב, quod multitudinis notam extrudit, & pro *Chireek segol* substituit; significat hostes tuos, Messiaē np. seu Domini ad quem Jehovah verba facit. Quinam verò illi sint è Scriptura manifestum est. Numerosam illa nobis hostium Christi tam corporalium quàm spiritualium monstrat cohortem. Omnium Dux & caput summum est *Diabolus* juratus & capitalis Christi & Christianorum hostis & *adversarius* 1. Pet. 5, 8 fortū ille *armatus* Matth. 12, 29. *Princeps mundi* Job. 14, 30. cum toto suo infernali regno, Angelis np. & spiritibus malis, numero infinitis, immanitate crudelissimis, nocendi arte astutissimis. Sub his velut agminum ductoribus sunt *hostes corporales*, totus np. mundus in maligno positus: h. e. omnes *impj & infideles*, qui Christo & regno ejus adversantur, sive sint extra Ecclesiam, ut *Pagani, Turcae, Judæi*: sive in externo ejus coetu & consortio, ut *heretici: Impij & hypocrisæ, hostes crucis Christi* Phil 3, 18. *Tyranni & persecutores* &c. Hi omnes turmas quasi & cohortes in infelici hoc agmine constitunt, & assiduè contra Christum ejusq; Ecclesiam bellum *ἀσπυδοῦ* gerunt. Dicuntur autem hic *Christi hostes*, quod ipsorum odium, & ex odio profecti conatus hostiles, in Christum ejusq; regnum & membra immediatè ferantur. Non autem iterum *exclusivè* id intelligendum est, quasi non sint Patris etiam hostes: *sed inclusivè*. Quemadmodum enim honor, vel ignominia quà legatus afficitur, in legantem redundat ita & hic, & quidem multò magis, quicquid Filio fit, redundat in Patrem, qui eum tanquam legatum misit: teste ipso Christo Matth. 10, 40. Job. 5, 23. c. 15, 23.

S. 20. הָדָם לְרַגְלֶיךָ] Scabellum pedum tuorum. Jun. & Trem. de verbo ad verbum vertendum putant *Scabellum ad pedum: ut sic lit.* ἢ *sit particula inseparabilis, per ἀναστροφῆν ad vocem posteriorem trajecta, cum regulariter priori praefigenda esset: sed non necesse videtur, ut eò recurramus, cum ejusmodi anastrophe in Scripturis insolens sit. Potius igitur cum D. Tarnov. Piscat. & aliis statuimus, ἢ *verci posteriori praefixum, in servive exprimendo salsi genitivi**

vo:

vo: In priori verò ellipsi Ebraicis usitata descere; subintelligi tamen & per *prapositione*. in seu Ad exprimi posse. Comprobat hoc verbi 𐤀𐤃 naturalis constructio, quæ, dicente *Buxtorf.* semper fit per *Accusat.* cum *prapositione*; eaq; vel expressâ, vel deficiente & subintellectâ: uti exempla *Pf.* 21, 7. *Pf.* 18, 12. *Esa* 5, 6. *Fer.* 2, 15 &c. evidenter ostendunt. Hæc de vocibus, in quibus præterea nulla est difficultas: Prior enim ipsam *rad.* exhibet: altera est *Nom. dualis num.* cuius sing. לָרַךְ à *rad.* לָרַךְ, h. l. cum affixo ךְ, quod literarum & punctorum mutationem, æquè ut in voce præcedente inducit.

§. 21. Phrasin ipsam quod attinet, cum ea variè in sacris sumatur, cognoscenda his illius est ambiguitas, ut illa, quæ hujus loci est, significatio evidentior evadat. *Triplex* autem ejus potissimum occurrit acceptio, quando de DEO aut distinctè de Christo dicitur. 1. hac appellatione insignitur terra *Esa.* 66, 1. *Matth.* 5, 35. *Act.* 7, 49. quo Dei in terris etiam, ut infimâ mundi parte præsentissimi immanitas & majestas denotatur. 2. *Arca federis*, in tabernaculo primum post in Sancto sanctorum templi Hierosolymitani reposita, in qua speciali revelatione suam se præsentiam declaraturum *Jehovah* promiserat, *1 Par.* 28, 2. *Pf.* 99, 5. *Pf.* 132, 8. *Thren.* 2, 1. quamvis & totus sanctuarii locus in quibusdam hisce citatis locis intelligi commode possit. 3. *Rei alicujus ex justa indignatione ignominiosa abjectio* & conculcatio. Hoc sensu de Christo dicitur, quod omnes hostes sine ponenti in scabellum pedum ejus, hic & in supra citatâ N. T. locû: quod nihil aliud indigitur, quam perfectissima eorum devictio, subjugatio & summa miseria, in qua cum consternatione & dolore Regis hujus potentiam & majestatem agnoscent, suamq; contrâ impietatem & audaciam, quod ei se opponere ausi fuerint, detestantur. Ipsa verò hæc sermonis formula desumpta est ab antiquo ritu & consuetudine victorum, imprimis orientalium, qui devictis hostibus tanquam scabellis pedum utebantur; uti præter Scripturæ locutiones & exempla *1 Reg.* 5, 31. *Pf.* 17, 39. *Pf.* 47, 5. *Jos.* 10, 24. *Jud.* 1, 7. Profanarum historiarum monumenta testantur. De *Sapore* enim *Persarum Tyranno* legitur, quod *Valerianum Rom. Imperatorem* bello victum, iniquissimo modo victum circumduxerit, & scabelli vice in ascendendo eqvo usus sit. Similiter de *Tamerlane Schyrtarum duce* refertur, quod *Bajacetem Imperatorem Turcicum* ferrea ca-

C

vea

vea inclusum per totam Asiam circumdlexerit, & quoties in equum conscendere vellet, eo procumbente, tergo ipsius pedem imposuerit. Quorum exemplum imitatus Papa Alexander III. detestandâ insolentiâ pedem collo Imperatoris Friderici I. cognomento *Barbarossa*, imposuit, cum Imperator ei pro redimendo Filio Otthone, supplex fieret. De quib. vid. *Bucholtz. Chronol.* p. 184. & 380. *Pareu medull. Hist. Prof.* p. m. 444. 682. 817. seqq. Alias sive expositiones, sive cogitationes super hæc verba nonnullorum veterum interpp. qui (refereate Riveto in h. l.) per Scabellum pedum vel *Christi humanitatem*; vel *ejus carnem in cæna*; vel *hostium Christi conversionem* &c. intelligunt, hic lubentes præterimus: dabitur infra de illis disse rendi occasio in *quæst. ultima sectæ sequentis*.

SECTIO II.

Continens Aphorismi hujus ab Adversariorum depravationibus vindicationem.

1. An diverse appellationes $\text{אבא} \text{אבנא} \text{אבנא}$ &c. quæ Pater, & $\text{אבנא} \text{אבנא}$ quæ Filius hic & alibi in scriptura frequenter distinguuntur essentiali inferant inter Patrem & Filium discrimen, & Filium à Deitate excludant?

§. 1. Ita opinantur, vel impiè potius hallucinantur *Arriani* veteres & recentiores, qui ex hoc & similibus Scripturæ locis Christi divinitatem impugnant, uti è *Catech. Racov. Germ.* p. 139. *Socini libri Suasor.* p. 32. *Osteroed. inst.* c. 10. *Enjed. Explicat. L.L. Script.* p. 279. &c. videre est.

§. 2. Verum respondemus I. Etsi quidem nomen Tetragrammaton à LXX. ubiq; ut & Apostolis in N. T. frequenter per $\text{אבנא} \text{אבנא}$ vertitur: nemo tamen nostratum Theologorum ex nuda voce & appellatione *Domini* argumentum pro divinitate Christi desu it; quin potius omnes ferè dicunt, vim argumenti in hoc & similibus locis consistere in relatione ad Davidem, sessione ad dexteram, oppositione & reliquis circumstantiis, quæ Dominum hunc à creaturis omnibus eximunt, ejusq; divinitatem manifestè & immotè evincunt. *Vid. B.D. Gerb. cont. Harm. Ev.* c. 157. p. 1394. *conf. & sup.* §. 8. 10. 14. 15. Frustra igitur laborant Photiniani in refutando hoc argumento, quod tamen ita simpliciter nostrum non est, sed nobis.

nobis ab ipsis affingitur. II. *Causa* verò ob quam Pater & Filius diversis his in Scriptura appellationibus distinguuntur, quando utriusque mentio fit, minimè ea est, quam Photiniani impiè prætendunt: nomina enim hæc communia sunt omnibus Trinitatis personis, quibus & promiscuè in Scriptura tribuuntur. Quare, quemadmodum quando Christus vocatur Dominus, concludi inde non potest aut debet, Patrem non esse Dominum: ita contra, quando Pater Deus appellatur, ab illa Deitate non est excludendus Christus Filius. III. Nec assentiri per omnia possumus Cl. Riveto, qui *comment.* in h. l. p. 431. hanc, ait, primam esse causam cur Christus Dominus vocetur: *Ne scilicet cum aliqui viderent nomen דבירי duabus tribui personis simul, duos putarent esse Deos, quod apud Judæos, quibus non ita notum erat Trinitatis mysterium proclive fuisset.* Nam 1. Sp. S. expressè tribuit nomen hoc duabus personis in eodem loco & comitate Gen. 19, 24. Hof. 1, 7. Zach. 2, 11. c. 3, 2. quod non fecisset, si tale quid metuendum fuisset. 2. adeò ignotum Judæis, tunc quidem temporis, in Ecclesia sincera & orthodoxa mysterium Trinitatis fuisse, ut, si nomen Tetragrammaton duabus personis tributum viderent, in damnabilem propterea errorem de pluralitate Deorum prolapsi fuissent, periculosa videretur assertio, à qua meritò, in publicis præsertim scriptis, ob adversarios Photinianos, mysterium hoc in V. T. ulli notum, aut ad salutem creditum necessarium fuisse, protervè negantes, abstinendum esse putamus.

§. 3. IV. Veram igitur hujus rei causam cum orthodoxis Patribus & Theologicis duplicem hanc damus, fieriq; illud dicimus. 1. in textu quidem Ebræo *ob naturam nominis Tetragrammati Jehovah*: quod, cum sit essentielle Dei nomen, nulla admittit affixa, quemadmodum Dei essentia nulla accideantia. Cum igitur David Messiam Christum *Dominum suum* appellare vellet, necessario tale nomen adhibere debuit, cui affixum pronominis addi posset. 2. *Ad denotandum Christi officium*: quoties enim Christus cum Patre in Scriptura conjungitur, & in relatione ad homines *Dominus* vocatur, respiciunt illà appellatione præter ejus divinitatem (juxta quam ab æterno, & omnium creaturarum Dominus est) ad officium ipsius redemptorium & mediatorium: per hoc enim verè Dominus noster factus est, qui nos è captivitate Satanae velut manu asseruit, & in li-

bertatem filiorum Dei vindicavit. Quod ipsum, tantum abest ut divinitati ejus aliquid derogat, ut potius eandem clarissimè demonstraret & confirmet: Cum homines æternæ morti & potestati Satanæ subjectos propriâ virtute liberare, non sit nudum opus humanum sed divinum.

11. *An ex hoc & aliis locis, in quibus DEO locutio, velut actio externa per organa corporea facta: & dextra tanquam membrum corporeum tribuuntur, DEUM corporeum esse concludi possit?*

§. 1. Absurda hæc & in Deum Opt. Max. multis modis injuria opinio, passim habuit suos assertores & defensores. Nam *extra Ecclesiam* præter *Stoicos* & alios nonnullos præcos *Philosophos*, uti *Justin. in Epist. & Euseb. lib. 4. preparat. Ev. c. 6.* testantur (quamvis *Lipsin Physiol Stoic. l. 2. dissert. 4. 5.* defensionem eorû susceperit) *Rabbini* olim formam & partes corporis veluti creato & composito animanti, unico terum cunctarum Parenti tribuerunt, uti idem *Justin in Dialogo cum Tryph.* refert: inq; eo errore *Turce* & reliqui *Pagani* hodiernum persistunt. In *Ecclesia* primò omnium huic errori affinis videtur fuisse *Tertullianus*, qui *Stoicorum* stylo seductus, in *lib. adversus Praxe.* DEUM non semel corporeum esse scribit. Post hunc circa *An. C. 370.* erroneum hocce dogma amplexus est *Audius* sive *Audæus*, homo natiōe & linguâ *Syrus*, ejusq; tot invenit astipulatores, ut citissimè non tantum per totas urbes & regiones *Asiæ* propagatum fuerit, sed & *Italiam* & *Galliam* per annos benè multos occupavit. Hæresi huic addicti primò ab authore *Audæani*, post ab errore ipso *Anthropiani*, seu *Anthropomorphitæ* dicti sunt: de quib. vid. *Euseb. Nizeph. Baron. T. 4. Annal. ad A. C. 341. seqq. Alsted. Thesaur. Chronol. p. 247. & alii.*

§. 2. Nostro autem seculo, præter *Photinianos*, *Weigelianos*, *Anabaptistas* & alios *Fanaticos* qui etiam errorem hunc fovent, uti ex *Smaltz. Exam. CLVII. Error. Err. 18. Weigel par. 1. postil. p. 214. par. 2. p. 286. & Colloq. Anabapt. Embdano* colligere licet: *Conrad. Vorstius Prof. Acad. Leidens.* cum aliis suis novitatibus & contra summam Dei simplicitatem sigillationibus innotuosum hoc, & pridem ex *Ecclesiæ* pomœtiis exterminatum dogma, postliminiò reduce-

reducere & revocare conatus est: uti patet *lib. quem scripsit de Deo & attribut. p. 201. 251. & Amica colbat. cum Piscat. sect. 34. 35.*

§. 3. Inter cætera v. argumenta, & hoc utuntur, quod Deo sermo seu loquela, quæ sit per organa corporea, ut *et dextera, tanquã membrum & organon in se corporeum hinc & alibi sapissime tribuatur*, Verum quam elumbe & futile hoc sit argumentum, quis non videt? Tribuuntur Deo in Sacris varia à creaturis corporeis desumpta: Sic Dei infiniti & immensurabilis instituitur dimensio, & *longitudo ejus longitudinem terra, latitudo verò maris latitudinem excedere dicitur Job. 11, 9. tribuuntur ei septem oculi Zach. 3, 9. & 4, 10. Ala Ps. 17, 8. Ps. 36, 8. Ps. 91, 4. Cornu, 2. Sam. 22, 3. Ps. 18, 3.* Taceo alia loca, in quibus dicitur *Leo, Ulfus, Lux, ignis, lucerna, rupes, turris* &c. quæ omnia si propriè acciperentur, monstrosa cerè corporis figura Deo tribuenda foret. Quod cum de tanto Numine vel cogitare nefas sit, extentq; in contrarium expressa loca, in quibus (ut supra Sect. 1. §. 14. vidimus) Spiritus carnem & ossa non habens dicitur: necessario juxta piæ antiquitatis, imprimis *Athanasii in Dial. 1. de Trin. p. 143.* regulam ejusmodi attributa de Deo ἀνθρώπων ὄντων accipienda, Ἰσορροπῶς verò intelligenda sunt. Conferantur & hinc referantur quæ supra in hanc rem pluribus dicta sunt.

§. 4. Vorstius hæc nimis crassa esse videns, aliã viã, verbis n. p. mollioribus, & excogitato commento rem obtinere aggressus est. In *lib. enim supra allegato*, De o corpus citra absurditatem tribui posse ait, *Si vox corporis accipiat in significatione latiori. pro solidæ cuiusq; rei veritate & substantia inani phantasmati & umbratili accidenti opposita: si q; Spiritum etiam includat, utpote qui sui generis corpus, in sua effigie.* Hanc acceptionem ita probat: 1. Quod *August. alicubi Spiritum sub corpore, tanquam Genus sub specie comprehendat.* 2. Quod *pleriq; Theologi veteres Angelos corporeos esse statuunt, quamvis Spiritus esse non negent.* 3. *Apostolus in hac ipsa significatione vocem corporis accipiat Col. 2, 17. & Ebr. 10, 1.* Atq; hinc concludit, *meram esse ἀσπομεχίαν, si quis hæc in parte vel Terrull vel quenquam alium, qui Deo corpus tribuit, reprehendere velit.* Verum, ut ut *Vorstius* vel alios defendere, vel suum errorem palliare conetur, merito, (ut *Cl. Riveti verba in Comment. super decad. Psalm. Proph. p. 9. mea faciam*) pro impiã hæc assertionem vapulat. Nam 1. com-

mittit fallac. causæ, & fædam confusionem corporis & spiritus in-
 roducit: Non enim latior illa corporis acceptio *Vorstiana* facit, ut
 res sit, aut verè dici possit corporea, sed de stricta & propria signifi-
 catione quæritur. Quod si hoc modo vocabulis ludere, & pro lu-
 bitu eorum significationes extendere licet, quidvis quodvis, cali-
 dum frigidum, album nigrum &c. dicitur. i. *Augustini* & reliquo-
 rum *Theologorum veterum*, ad quos provocat, verba & loca non
 addit: novimus quidem Patres nonnullos, ut *Orig. Tertull. Casian.*
Damasen. & ex parte *Augustin.* injicere quandoq; in scriptis suis
 mentionem Angelicorum corporum (*vid. Brochm. T. I. p. 235.*) sed &
 hoc scimus, ipsos homines fuisse, qui liberius quandoq; , imprimis
 ante motam controversiam & extra certamen locuti sunt. Quare
 omnia ipsorum verba & effata infallibilia non agnoscimus, sed ex sa-
 ceris literis de illis judicamus, quòd & ipsi fieri volunt. Excusantur in-
 terim meritò BB. Patres, cum alibi ex professo Angelorum spiritua-
 litatem astruant. *conf. Schneideri Angelog. p. 25. th. IV. Tertia Vorstii*
ratio procedit à diversis, à quibus semper mala fit illatio: Non enim
 seq. *Apostolus Spiritus S. instinctu immediato scribens, metaphoricè in*
oppositione ad σκιάς, quà in eadem significatione tropicà V. T. ce-
remoniæ & sacrificia significantur, Christum & mysteria N. T. vocat
σωμα: E. & *Vorstio* licet præter, imò contra Scripturam Deum vo-
 care corpus & corporeum, idq; in significatione latiori quidem, at-
 tamen proprià, & nullo tropo involuta: de hac enim tantum quæ-
 stio est. Taceo hic, quam injuria hæc, ne dicam blasphema in Dei
 simplicitatem, infinitatem, immutabilitatem &c. assertio sit: Cui,
 qui se opponit, non λογισματικῶς, *Vorstio* iudice, sed ipsam veritatis
 defensionem suscipit.

§. 5 Superflunt *Anabapt. Photin. & Weigeliani*, qui consequen-
 ter in *Anthropomorphitarum* veterum & recentiorum castra tran-
 seunt, dum statuunt. *Christum non assumpsisse corpus ex Maria, sed*
Deum Patrem preparasse ipsi corpus ex suo ipsius incorruptibili semi-
ne. it. Christum habere duplex corpus, alterum divinum & celeste,
quod à Sp. S. alterum carnale & mortale quod ex Maria. it. Christi
carnem non tantum è sanguine & substantia Mariæ formatam, sed ex
nova materia à Deo vel utero virgineo immissa, vel inibi creata, con-
ceptam & genitam esse: quæ sunt expressa horum Fanaticorum in
supra

ſupra dictis ipſorum ſcriptis verba. Sed cum quis videat, hæc
crassa eſſe, ex deliro ipſorum cerebro nata commenta, Scriptura S.
directè contraria, in ſpecie ea diſcutere & refutare operæ præcium,
non exiſtimamus, cum id jam ante à noſtris Theologis præſtitum
ſit, *Vid. B. D. Gerb. Exeg. T. 1. p. 741. ſeqq. Thum. Imp. Weigel. Error.*
28. ſeqq. Broehm. T. 1. Syſt. Theol. p. 122.

§. 6. Tandem hic etiam locus eſſet dicendi aliquid de nugis *Bel-*
larmini, qui *l. 3. de Chriſto c. 15. reſp. 1. ad arg. noſtr.* B. Luthero abſur-

dam hanc & crassam opinionem affingit ac ſi is per dexteram Dei
partem vel membrum corporis intellexerit, cum *in libro, cui tit. quod*
verba adhuc firma ſent, ſcripſerit, *carnem Chriſti non eſſe in minimo*
digito aut ungue dextera Dei, ſed in ipſa Patris dextera. Sed quid eſt
calumniari, ſi hoc non eſt? Quam ſanè & orthodoxè B. Luth. de
dextera Dei ſenſerit, ſcripta ipſius hinc inde teſtantur: ex quibus
verba huc facientia diligenter collegit *Dn. Schröder, Par. 2. Thron.*
Reg. c. 9, & par. 3. c. 17. Quod verò in objecto à Jeſuita loco mini-

nè ſibi contradicat, tam manifeſtum eſt, quàm quod manifeſtiſſi-

imum: Non enim affirmat ibi dexteram Dei digitis & unguibus pro-

priè dictis præditam eſſe, ſed *ἀνθρώπου* tantum cum Scriptu-

ra loquitur, & quidem per remotionem; ut innuat tum dexteram hu-

jus indiviſibilitatem, tum ſeſſionis perfectionem: quod ſc. Chriſtus
non ſedeat ad partem dextera Patris, quæ nulla eſt, ſed *ὀλίκως* ad
ipſam dexteram Dei Patris. *Conf. B. D. Meſſn. par. 2. Ph. ſ. c. 1. q. 2. D.*
Feurb. Faſc. d. 1.

III. An cum hic dicatur, hoſtes Chriſti ponendos eſſe ad
ad ſcabellum pedum ejus, converſo univeſali & ſalus
æterna omnium impiorum, tanquam hoſtium
Chriſti, colligi exinde poſſit?

§. 1. Originem olim errorem hunc de univeſali impiorum con-
verſione, imò & ipſorum *Dæmonum ex inferno liberatione, & æterna*
ſalute foviffe, conſtat ex *lib. τῶν ἀρχῶν* c. 6. quem errorem
refutarunt è noſtratibus *D. Bald. comm. in Ep. ad Rom. p. 732. D.*
Broehm. T. 2. Syſt. Theol. p. 7041. & alii. Inter alia verò loca & hoc
noſtro illum ad ſtabiliendum erroneum hocce dogma abuſum
fuiſſe, teſtantur *Möller. & Rivet. comm. in h. Pf.* Ab hoc porro errore
parum abſuiſſe videntur illi ex *antiqui. interpp.* quorum alii per
ſcabell.

scabellum pedum Christi humanitatem: Alii carnem ipsius quat. in S. Coena nobis datur: Alii ipsam hostium conversionem & obedientiam intellexerunt. Adeoq; ponere ad scabellum, illis idem fuit, quod prosterni coram scabello, Christi jugo se submittere, ipsum adorare & genua ipsi flectere &c. atq; huc traxerunt loca Ps. 99, 5. & 132, 8. uti refert Flaes. in Clav. script. sub voce scabellum.

§. 2. Verùm nulli harum interpretationum subscribere possumus: Priores enim duæ Papismum sapiunt, & falsâ nituntur hypothese, de peculiari adorationis cultu humanæ Christi naturæ per se, extra unionem personalem consideratæ, deferendo, ut & adoratione carnis Christi, vel potius consecratæ panis in cœna: quæ alibi discutiantur & profligantur. Posterior, si de universali hostium conversione intelligatur, omninò falsa est, & scripturæ ignota, imò contraria; si verò de particulari, nihil quidem in se absurditatis habet, (cum obviam passim exempla sint eorum, qui in ipso persecutionis opere, & hostili adversus Ecclesiam conatu mirabiliter conversi sunt, & Ecclesiæ lumina evaserunt) atramen qui in h. J. quicquam pro ea sententia præsidij quærit, fallitur. Repugnat enim huic explicationi. 1. *Tota Scriptura S.* quæ nullibi Phrasi hæc in illa significatione utitur. 2. *Propheta* nostri Regii *Scopus*: agit enim hic de Christi gloria, victoria & triumpho quem ab hostibus reportavit: is autem non consistebat in hostium conversione, sed expoliatione, potentissimâ devictione & subjectione, teste Apostolo Col. 2, 15. 3. *Hostium natura & conditio*: quales hi hostes sint, luculenter explicat P. 1 Cor. 15, 2, np. *principatus, potestates, virtutes, i. e.* (consentientibus omnibus interpp.) *mundus, diabolus, peccatum & mors*, quam P. hic *hostem ultimum* expressè vocat. Horum non speranda conversio, sed abolitio, conculcatio & subjugatio omnimoda, quæ hic & alibi in Sacriptura certò futura promittitur. conf. sup. Sect. 1. §. 21. Loca Psalmi 99, 5. & 132, 8. impertinenter & coactè huc trahuntur: non enim de Christo, sed de *Arca fœderis*, aut *Sanctuario templi Hierosolymitani* propriè & literaliter loquuntur: non hoc sensu quod *arca aut sanctuarium adorari debeat*, ut Pontif. explicant perperam, sed Deus, qui in sanctuario, vel potius propitiatorio arce gratiosam suam præsentiam promiserat. conf. D. Walth. *Harm. script. S. p. 276.*

SECTIO

SECTIO III.

Exhibens controversias, nobis cum Pontificiis, Photinianis & Calvinianis circa hunc articulum de Sessione Christi ad dexteram Patris intercedentes.

I. *An dextera DEI in hoc artic. denotet certum in cœlesti beatitudine locum, creatum & circumscriptum?*

§. 1. Affirmativam tenent & in scriptis suis docent, multi veterum & recentium Calvinianorum. Ita enim Bullinger. in tract. de verbis Christi: in domo patris mei &c. *Dextera Dei, non tantum accipitur pro Dei potentia, sed & pro loco certo in cœlis, in quo Christus cum electis versatur.* Et Piscat. comment. in 1. Pet. 3. schol. ad vers. 22. verba Apostoli, qui de Christo dicit, quod sit *ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ*, ita explicat: i. e. *in eo loco, qui est ad dexteram Dei.* Sic Sohn. in Exeg. Aug. conf. p. 279. 280. explicat quidem dexteram hanc de Dominio & imperio in res omnes, ita tamen, *ut certum ei locum tribuat, in quo apparet, cœlum n. Angelorum & sanctorum hominum* Atq; idem sentire & docere Martyr. Polan. Bezam: *ut è Pontif. Bellarm. testantur D. D. Giffen. in Zwingl. Calvin. par. 2. p. 95. 96. Feurb. Fasc. 4. disp. 3. th. 4. Himel. disp. Anti Calvin. VIII. th. 51.* Fundamentum hujus assertionis quærunt in eo quod Scriptura de dextera hac loquens, utatur identidem *περὸς δεξιὰς*, seu *particulis determinativis, & circumscriptivis: ἐν τοῖς ἐπερὸς τοῖς Eph. 1. 20. ἐν ὑψηλοῖς Ebr. 1. 3. ἐν τοῖς ἕψωνοῖς Ebr. 8. 1. ἀνω Colos. 3. 1.*

§. 2. Sed Resp. I. *in genere:* N. locus creatus & circumscriptus fuit ab æterno & manet in æternum. Dextera DEI fuit ab æterno & manet in æternum. E. non est locus aliquis creatus & circumscriptus. *Maj.* suâ luce lucet: quod enim creatum est, non est æternum rat. inîti & finis, & contra. *Minor* etiam indubitato vera est, nisi dicere velimus DEUM aliquando fuisse aut futurum esse absq; sua dextera, i. e. absq; sua potentia, virtute & Majestate, quæ per dextram indigitatur: quod prodigiosè absurdum, & in DEI simplicitatem, perfectionem & immutabilitatem maxime injurium.

II. *in specie ad fundam. & probationes resp. i. per instant. DEUS*

D

Pater

Pater dicitur **ⲉⲓⲥⲁⲛⲁⲛⲁ** Ps. 2, 4. *ὡν ἐν ἔργοις* Matt. 6, 9. *Ἐν ὑψίστοις* Luc. 2, 14. *Ἦc.* Ergone DEUS Pater caelo tanquam certo loco erit inclusus & circumscriptus? Absurdum hoc: quia caeli caelorum ipsum non capiunt 1. Reg. 8, 27. nec à caelo, inferno, aut infimo mari abest Psal. 139. 7. 8. 9. E. & illud: nā & Christus excelsior caelo factus est, Ebr. 7, 25. ascendit super omnes caelos, ut omnia impleret Eph. 4, 10. 2. Voces igitur istae determinantes non *πυκνῶς* & *φυσικῶς*, sed *μυστικῶς* & *θεοπεπῶς* accipiendae sunt: quemadmodum & in aliis locis ejusmodi particulae suam *πυκνὴν σημασίαν* amittunt conf. Job. 3, 31, c. 3. 23. 1. Cor. 15, 47. Gal. 4, 26. 3. Utitur vero scriptura vocibus illis, *iam*, quod potentia & Majestas Christi, per sessionem hanc ad dexteram ipsi collata, in caelis maximè appareat & manifestur: jam enim non videmus omnia ipsi subjecta Ebr. 2, 8. conf. Job. 17, 24. *iam* ut indicetur identitas throni DEI patris & Christi: quia enim scriptura de throno seu sede DEI Patris eodem modo dicit, quod sit in caelis Ps. 11, 4. Ps. 103, 19. *Ἦc.* nec tamen inde quis concludit, eum certo caeli loco esse inclusum aut circumscriptum; quid vetat, cur, quando Christus ad dexteram DEI *in caelis* sedere dicitur, id eodem modo absq; ulla inclusione & circumscriptione locali intelligi possit & debeat? Cum unus idemq; thronus sit in quo Deus Pater & Christus Filius sedet Ebr. 12, 2. Apoc. 3, 21. Breviter, particulae illae hic non sunt *ὀρατικαί*, sed partim *δηλωτικαί* declarantes, partim *διακριτικαί* discernentes. Taceo quod nusquam in scriptura particulis huius exclusivae adjiciatur. Omitto attributa & effecta quae huic dexterae in Psalmo nostro & alibi in scriptura tribuuntur, conf. sup. se. 1. §. 15. Concludo itaq; verbis Damasceni l. 4. de orthod. fide c. 2. Non localem Patris dexteram dicimus: quo pacto enim qui incircumscriptus est, localem habeat dextram? localis dextera & sinistra, eorum, quae circum scribuntur, existunt. Dexteram Patris intelligimus gloriam & honorificentiam Deitatis, in qua DEI Filius, novissimis temporibus incarnatus corporaliter sedet conglorificatus carne. conf. Schröck. Thron. Reg. par. 2. c. 1. §. 14.

21. *An sedere ad dexteram DEI sit idem, quod habere DEUM à dexteris, aut habere sibi DEUM propitium?*

§. 1. Quamvis Adversarii omnes in eo conveniant, ut sententiam nostram orthodoxam gloriam nō. & majestatem infinitam & divinam Christo homini per sessionem hanc ad DEI Patrū dexteram plenissimè collatam esse, pernegent; inter se tamen maximè dissident, & in explicanda sua mente, quid igitur per hanc exaltationem Christo collatum statuunt, quovis Polypo mutabiliores sunt, nunc hanc, nunc aliam ex cogitantes expositionem, moxq; huic tertiam quartam vè longè diversissimam superaddentes: id quod ex hac & subsequētib; quæstionibus ad oculos patebit. Ad præsens verò *ἕτημα* instituendum occasionem præbet Enjedinus famosus ille Photiniana hæreseos propugnator: qui primus opinionem hanc in profcenium produxit, & solus ferè hactenus propugnavit. Ita autem ille in Expl. LL. V. & N. T. vindicat hujus Psal. p. 84. Sedere, inquit, ad dexteram DEI, & DEUM habere à dextris in scriptura pro eodem ponuntur. id porro ita probare conatur. Nam de quo vers. 1. dicitur, quod sedeat ad dexteram DEI, paulò post vers. 7. de eodem dicitur, quod habeat DEUM à dextris: idem vero David de se dicit Ps 16. 8. Atq; hinc concludit, divinam Majestatem & potentiam per sessionem hanc ex dextram intelli. i nō posse, cum David aut quisvis pius ad dextram DEI sedere, i. e. parvocinio DEI gratioso frui possit.

§. 2. Sed manifesta hæc est textus, imò omnium Scripturæ locorum, in quibus dextera DEI & sessio Christi ad eandem explicatur, depravatio, eaq; fallissima & absurdissima. Etenim i Phrases sedere ad Dei dexteram, & Deum sibi habere à dextris vel propitium, pro eodem poni, falsum est in scriptura, falsum & absurdum extra eandem. Prius ex scriptura constat, quæ expressè affirmat, i. quod sessio hæc sit singularissima, quæ nulli creatæ & finitæ personæ comperere extra Christum *Θεὸν ἰσοπρόιον* possit Ebr. 1, 13. At quisvis pius in hac vita DEUM sibi gratiosè præsentem habet. E. 2. quod sessionem hanc comitentur & consequantur vera omnipotentæ divinæ effecta, edita ab eo, qui ad dexteram DEI sedet: ut sunt: Potentissimum

tissimum in medio inimicorum dominium, eorumq; omnimoda subjugatio vers. 1. 2. 1. Cor. 15, 25. Regni & sacerdotii aeterni possessio vers. 2. 4. Dan. 7, 14. cultus obedientia & adorationis ab omnibus populis, nationibus & linguis vers. 3. Dan 7, 14. Spiritus S. super Apostolos effusio, & donorum in Ecclesia distributio Act. 2, 33 34. Eph. 4, 8. Tale quidem nemo qui DEUM sibi gratiosè præsentem habet, efficere aut sibi tribuere potest: Sed omnia divinæ dignitatis & potentiae attributa & effecta sunt. E. Posterius ita demonstro: N. Phrases quoad literam & significationem Grammaticam oppositæ, possunt esse synonyma Grammatica, seu pro eodem poni. Atqui phrases hæc, sedere alicui ad dexteram & habere aliquem ad dextram sunt tales E. Major immota veritatis est: Minorem etiam quilibet intelligit: cui enim ego sedeo ad dextram, illum non habeo ad dexteram sedentem, sed ad sinistram & contra: Atq; hæc tenus Phrases hæc non possunt pro eodem poni, si propriè & literaliter intelligantur. Quod si tropicam Adversarius intendat significationem, concedimus tamen habere aliquem ad dexteram, vel esse alicui ad dextram sæpè significare idem quod assistere alicui, & præsto esse ad ferendam opem: In eadem vero significatione hanc nostram præsin, sedere ad dextram DEI sumi in Scriptura, aut sumi posse, constanter negamus: tum ob rationes prioris membri, singularitatem np. & effecta hujus sessionis: tum ob diversissimam rationem harum phrasium, quæ se habent ut latius & angustius: nam etsi is qui sedet ad dexteram DEI (Christus np.) DEUM sibi propitium & gratiosè præsentem habet: non tamen contra, qui DEUM sibi gratiosè præsentem habet (np. quivis pius) statim sedet ad dexteram DEI. Ratio è superioribus manifesta.

§. 3. Probationis loco quæ affert *Hereticum* ex Ps. hujus vers. 5. & Ps. 16, 8. ea nihil probant. Nam I. Eum, de quo vers. 5. dicitur, quod habeat DOMINUM à dextris non eundem esse, de quo vers. 1. dicitur quod sedeat ad DEI dexteram, supra sect. 1. §. 10. dictum est: Probamus hic id insuper, ex vers. hujus 5. cum seq. 6. & septimo *connexionem & coherentiam*, quæ tam evidens est, ut cui una versiculorum horum sententia tribuitur,

ei

ei non possint non cæteræ omnes tribui: cum unum idemq; omnium sit subjectum. Hinc ita colligo: *De quo prædicata horum verficulorum verificantur, ille per* $\text{הַיְהוָה יְהוָה עַל יְדֵי}$ *verf. 5. tanquam subjectum intelligitur. Atqui non de Deo Patre, multo minus Davide, sed Christo verificantur. E. Maj* ἐὺδῆλῶς : nemo enim id subjectum dixerit, quod à prædicatis esse non permittitur. Minor è verf. horum cum aliis locis collatione constat. Quod enim verf. 5. dicitur *Dominum hunc transfixurum Reges*, id expressè Messia Christo tribuitur *Pf. 2, 9. Sic verf. 6. exercituum iudicii in gentes*, per quod, præter iudicia particularia, intelligitur extremum iudicium, Christo à Patre rat. finalis executionis traditum est, *Joh. 5, 7*. Similiter verf. 7. Bibitio de torrente & exaltatio capitis, sub quâ omnium ferè interpp. consensu, extrema Christi exinanitio, eamq; infecuta exaltatio prædicatur, nulli nisi Christo competit. II. Falsum est, Davidem *Pf. 16, 8.* de se dicere *quod habeat Dominum à dextris*: quemadmodum enim totus hic Psalmus, ita & hic verf. 8. non de Davide, sed propriè & principaliter de Christo intelligendus est. Idq; constanter assertimus non humanâ aliquâ conjecturâ persuasi, sed ipsius Sp. S. testimonio edocti & confirmati: qui per sanctissimos Apostolos, *Petrum Act. 2, 25. seqq. ad 31. & Paulum Act. 13, 35. 36.* id nos docet. Unde sic concludimus: *De quo solo, alii, qui intelligi poterant, expressè exclusis, Sp. S. Prophetiâ V. T. in N. citat & interpretatur, de eo intelligenda est primariè & literaliter. Atqui de Christo, Davide expressè excluso, Sp. S. Psal. 16, 8. tanquâ Prophetiam V. T. citat & interpretatur. E. Major verissima. Minor est ipsius Spiritus S. in citatis locis. Manet ergo conclusio, dicta verba Psalmi 16. non de Davide, sed de Christo unicè loqui, & intelligenda esse: & per consequens falsissimum esse, habere Deum ad dexteram, & sedere ad dexteram Dei, pro eodem poni. Quod contra Hæreticum erat demonstrandum. conf. D. D. Jac. Mart. l. i. de Trib. Eloh. c. 29. D. Rhebind. Exercit. Philolog. 1. in Ps. 16. 1b. proem. 2. 4.*

III. *An sedere ad dexteram Dei idem sit, quod vivere in cælesti gloria & beatitudine Christo cum Angelis & beatis in altera vita communi?*

§. 1. Ita satis tenuiter, de sessione hac majestatica Salvatoris nostri sentiunt multi *Pontif. Calvin. & Photinianorum*. Quantum enim

ad Pontificios attinet, ex illis non modo *Thomas* & alii veterū Scho-
 lasticorum (quos *B. D. Gerb. Confess. Cathol. l. 2 Par. 1. spec. p. 381. citat.*)
 sed & recentiorum nonnulli, ut *Busæus in Apologet. contra Gerlach.*
c. 10 p. 106. Gregor. de Valent. T. 4. disp. 2. q. 6. p. 2. & alii id expressè
docent. Bellarminus etiam, quamvis peculiarem hac de re foveat o-
pinionem, (quam inf. q. 5. considerabimus) tamen sententiam
hanc non improbabilem esse ait. confirmariq; ex eo posse, quod apud an-
tiquos sedere à dextris minus fuerit honorificum quàm sedere à sinistris:
unde etiam in sigillū plumbeis Pontificum, & in multū antiquū pictu-
rīs Petrus à sinistris Pauli ponitur, cum tamen constet, Petro delatum
semper primum locum fuisse, &c. Vid. ipse Bell. l. 3. de Chr. c. 15. & l. 1.
de R. P. c. 27. Inter Calvinianos hanc Christi ad dextram sessionem
ita explicant omnes ferè, quotquot per ipsam Dei dexteram locum
aliquem creatum & circumscriptum intelligi volunt: quos præced.
q. 1. vidimus. Photiniani autem etsi & hinc in occultanda sua senten-
tia antiquum obtinent, tamen quodammodo eam prodidit Enjed.
qui in sup. cit. lib. p. 85. postquam thesin nostram aliquot scripturæ
locis (at planè impertinentibus) infringere conatus fuerat, ita con-
cludit: Ex quibus dictū apparet, eandem dignitatem & felicitatem, quæ
per sessionem ad dextram Dei Patrū significatur, promittere Christianis
omnibus piis.

§. 2. Verū falsissimam hanc esse expositionem, breviter 1. Ex
 aliquot scripturæ locis in genere 2. Ex Psalmi nostri circumstantiis in
 specie. 3. ex propria Adversarionem hypotesi demonstrabimus. Primo
 è scripturæ dictū ita argumentamur: Inter quæ scripturæ discrimen
 infinitum constituit, ita ut unum Christo tantum tribuat, & aliis crea-
 turis expressè detrahatur, illa non possunt esse idem. Atqui inter sessiones
 Christi ad dexteram Dei, & gloriam & beatitudinem cælestem Ange-
 lorum & sanctorum tale discrimen constituit E. Major certa est. Mi-
 noris expressa confirmatio habetur *Matth. 19, 28. Apoc. 3, 2 & Ebr. 1,*
13. In duobus prioribus locū Christus ipse distinguit inter thronum, in
quo ipse sederit, & quem electis suis tribuere velit: illum vocat
thronum Patrū sui, thronum maiestatis suæ, adeoq; increatum & in-
finitum: hunc thronum suum, adeoq; finitum, creatum, & sanctis
paratum Matth. 25, 34. in posteriori, ita singulariter confessus ad
dextram Dei Christo tribuitur, ut etiam ipsis sanctis Dei Angelis de-
 traha.

eratur. Quicquid igitur Angelis rat. gloriae & beatitudinis coelestis denegatur, id nec *ισωγυζατορις* (beatis np. in altera vita Luc. 20, 36.) competere potest.

§. 3. Idem *secundo* è Psalmi nostri circumstantiis demonstrari facile potest. Tribuitur namq; sessori huic ad dexteram Dei, idque per modum causae non instrumentalis, sed principalis, omnimoda hostium Ecclesiae tam spiritualium quam corporalium subjugatio, & universale in eosdem dominium: religiosa adoratio ipsi à N. T. populis praestanda: sacerdotium & regnum aeternum: iudicium in gentes &c. (vid. sup. Sect. 1 §. 10. & 15. Sect. 3 q. 2. §. 2.) Atqui haec opera omnia & singula Angelis & sanctis in coelesti beatitudine viventibus, tribui aut ab illis effici nullo modo possunt. E. *Tertio* propriae Calvin. & Pontificiorum hypothesei explicationem hanc repugnare, constat. Rectè enim illi hactenus nobiscum statuerunt è Christi ad dexteram Dei sessione invictè divinitatem ejus probari. Si E. sessio illa nil aliud notat, quam beatitudinem Christo cum sanctis communem, etiam Angeli & sancti in altera vita participabunt de aeterna Christi deitate seu erunt Dii. Atqui absurdum posterius E. & prius.

§. 4. Tandem etiam in specie ad *Bellarmini* confirmationem à *praecellencia lateris sinistro praedextero apud antiquos*, resp. Eam nullius esse momenti: *Nam* 1. ex pictorum & sculptorum (quibus quilibet audendi, pingendi, sculpendi semper fuit aequa potestas) figmentis, res alicujus momenti determinari non possunt. 2. *Posito* antiquos dextrum latus sinistro praetulisse, apud quosdam tantum gentes id observatum fuit, non verò apud Ebraeos, ad quorum consuetudinem Sp. S. ut semper ferè in V. T. ita & hoc loquendi modo respicit. conf. Gen. 48, 14. 17. 18. 19. 1. Reg. 2, 20 &c. Id quod 3. multi Pontific. *Baron. T. 2. annal. ad A. C. 213. n. 7. Ribera comm. in Ebr. 1. n. 23. Peyer. in c. 48. Genes. concedunt*: nec ipse Bellarm. l. 1. de R. P. c. 27. certi & solidi quid contra dicere audeat. conf. Rivet. comment. in Psal. Proph. p. 433. Haec pro instituti nostri ratione ad absurdam hanc Adversariorum opinionem sufficiant: Argumenta quibus pro eadem pugnant, prolixè hic repetere nolumus, cum omnia sine heterogenea, statum controversiae non tangentia, & pridem à nostris Theologis B. D. *Meijn. par. 2. l. b. s. sect. 1. c. 1. q. 2. D. Jac. Mart. l. 1.*

de Trib. Eloh. c. 31. Schrod. Thron. Reg. par. 2. c. 5. & aliis soluta & expedita abunde.

IV. An sedere ad dexteram Dei denotet potentiam & dominationem Christi vicariam & mediam, inferiorem Patrum, superiorem Angelorum & beatorum hominum potentia & gloria?

§. 1. Zanchius, animadvertens absurda & incommoda ex prior opinione, quam Calviniani vetustiores de Christi ad dextram Dei sessione foverunt, emergentia, novum hoc, & primo intuitu speciosum commentum commentus est, quod *lib. 2. de incarnat. p. 192. & 193.* propalavit: atque inde passim in suis scriptis Christum Patrum vicarium, collegam & collateralem appellat. Illum sequuti sunt, Piscat. in Anal. ad c. 22. Luc. it. Schol. in Act. 2, 34. &c. Keckerman. Sohn. & alij.

§. 2. Verum, nec sic scopulos, in quos priores incidunt, evitare possunt: ut ut enim commentitiam illam, quam Christo tribuunt, potentiam extollant, & Angelorum ac sanctorum hominum in altera vita longè præferant; finita tamen est, creata & limitata, ac proinde falsa, insufficiens & ab hoc loco aliena. Quod similiter probamus 1. *Scripturae auctoritate*, quæ ut neminem inter Deum & Angelos medium agnoscit: ita dominationem & potestatem ejusmodi mediam planè ignorat; imò expressè contra affirmat, *Christum se sisse à dextis virtutis*, non Deo proxima, sed ipsius Dei *Luc. 22, 69.* in ipsa *dextera majestatis*, *Ebr. 1, 3, c. 8, 1.* (ubi in Gr. est vox *μεγαλωσύνη*), quæ non nisi vero Deo in N. T. tribuitur, & in his tantum locis, & Ep. Jud. vers. 25. occurrit. *in dextera throni Dei* *Ebr. 12, 2.* Qui E. ita sedet, non regnat virtute vicaria & media, (quæ nulla) sed ipsius Dei infinità realiter sibi communicata. 2. *Ex operum à Christo in dextera Dei administrandorum sublimitate*: sunt ea, regimen & gubernatio omnium creaturarum, imprimis Ecclesiæ tam militantis quam triumphantis *Eph. 1, 20, 21, 22.* Dominium in medio inimicorum, eorumque concalcatio: sacerdotii & regni æterni administratio &c. (vid. sup. sect. 1. §. 10. 15.) At vero tali potestate & dominatione vicaria & media, utpote limitata & creata, nec Ecclesia gubernari, hostes aboleri, sacerdotium & regnum at. administrari nec potest nec debet. E. 3. *ex propriis Calvinianorum*, imprimis Zanchii hypothesis:

thesibus: Is l. 2. de incarn. p. 193. affirmat. è sessione illa cognosci Christum esse unigenitum Dei Filium: esse ab omnibus adorandum: esse creatorem mundi. At, qui Deo non est æqualis, sed ei inferior rat. essentia & operationum, non est Deus, non est adorandus, non potest esse creator mundi. Taceo 4. quod hæc Photinianismum sapiant, & Socinianis arma ministrent: de quo vid. D. Feurb. Fasc. 4. disp. 3. th. 40.

V. An sedere ad dexteram Dei sit subsistere in persona
qua sedet?

S. 1. Jesuitæ, ut & Calvin. quidam recentiores, cum viderent hæc ænigmatibus consideratas contribulium suorum opiniones justo duriores esse, & se ipsas evertere, molliorem quandam, & q. novam excogitarunt expositionem, in qua verbis orthodoxis errorem tegere aggressi sunt. Hinc reperias in Scriptis ipsorum hæc verba: *Sessionem Christi ad dexteram significare aequali cum Deo Patre gloriam gaudere*: (ita Maldon. in c. 6. Mar. f. 183.) *præesse rebus omnibus q. summum Regem ac judicem*: (ita Corn à Lap. in Colof. 3, 2.) *potentiam & majestatem divinam, humanitati Christi datam*: (ita Bellar. l. 3 de Chr. c. 15.) *summum honorem, & auctoritatem à Patre collatam, quæ in universas creaturas in cælo & in terra gloriosum exercet imperium*: (ita Wendel Theol. Christ. p. 302. & Calvinialii.) Quæ verba, etsi speciosa & orthodoxa primo intuitu videntur, tamen fucum illis contineri, quo absurditatem occultare, & simplicioribus imponere machinantur, patet ex trita ad quam recurrunt *distinctione inter humanitatem in se, & in supposito consideratam*: quam Pontificiorum Coryphæus Bellar. l. 3. de Ch. c. 15. his proponit & illustrat verbis: *Data est humanitati Christi sessio ad dexteram, non in se, sed in supposito: non enim factum est, ut humanitas in se ipsa sedeat ad dexteram Dei, sed ut sit humanitas illius persona quæ sedet ad dexteram Dei &c. & apposta est similitudo de purpura Regis, cum enim Rex induit purpuram & sedet in solio, evehit purpuram ad illud solium, non sic, ut purpura dicatur sedere aut regnare, sed ut dicatur vestis sedentis aut regnantis*. Hæc ille. Eandem vero & Calvinian. mentem esse, dubium non est, cum non tantum frequenter hic utantur *distinctione inter naturam & personam*: Sed Rivet. comm. in Pl. Proph. p. 436. & 439. expressè modo dictam *distinctionem inter humanitatem in se*

& in abstracto consideratam approbet, eosq; qui sic distinguunt *orthodoxos* aliquoties appellat.

§. 2. Verum, etsi quidem distinctio hæc sano sensu accepta, usui suo non careat, hic tamen *ἀπερὸς διόνυσου* & planè ineptè applicata est: Nam 1. Sessio hæc *λόγῳ ἀσίρκῳ* planè non competit, uti quæst. seq 6 pluribus videbimus. 2. Contradicit Spiritui S. qui per Apostolos in scriptura & symbolo Apostolico testatur, Christum demùm post terminatam *κένωσιν*, & inchoatam jam per resurrectionem & ascensionem *ὑπερῦψωσιν* ad dexteram Patris sedisse: At, si ex mente, adversariorum *sedere ad dextram* est *subsistere in infinita* *λόγῳ ad dexteram Dei sedentis hypostasi*, Christus homo sedit ad dexteram Dei etiam *conceptionis, nativitatis, passionis & mortis tempore*: Subsistentia enim in persona *λόγῳ* data est humanitati (fatentibus ipsis adversariis) in ipso unionis momento. Atqui falsum hoc, E. & illud.

§. 3. Occurrere quidem objectioni huic Bellar. d.l. conatur tali responso: *Tamet si quidem hoc factum sit in ipsa incarnatione, tamen dicitur Christus sedisse à dextris Dei post ascensionem: quia tunc primum perfectè innotuit gloria hujus hominis, ut dicitur Phil. 2.* At vero inane hoc est effugium Jesuitæ, ut & quorundam Calvinianorum. *Sadeelū imprimis de verit Hum. C nat. p.190.* Nam 1. Tò innotescere, seu notitia & patefactio requirit rei innotescendæ vel patefaciendæ existentiam: si igitur *per ascensionem sessio Christi ad dexteram innotuit vel patefacta est*, sessio illa jam ante ascensionem fuit, seu, Christus reipsà ante ascensionem sedit ad dexteram Dei. Contrarium autem tota Scriptura S. & P. ipse in allegato à Bellar. loco Phil. 2. expressè asserit, quando dicit, quod Deus Christus, postquam *obediens ad mortem crucis factus fuerat, exaltavit. ὑπερῦψωσε*, non *ὑπερῦψωσιν ἐφάνερωσε*. 2. Sequeretur Christum magis uno quam alio tempore ad dextram Dei sedere: adeoq; sessionem illam admittere intensionem & remissionem; cum *φανερωσις* ista mutabilis & variabilis sit. Sequeretur 3. Christum nondum ad dextram Dei Patris sedere; sed, in ultimo die, tantùm sessionem illam incepturum esse, quippe in quo erit *ἐπιφάνεια τῆς μεγάλης θεῆς, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ* Tit.2,13 Absurdum hoc: E. & illud.

§. 4. Si-

§. 4. *Simile* Bellarmini à *purpura Regis*, dissimile profus est, falsum & Nestorianum. Humana enim natura ad λόγον se non habet ut purpura ad Regem, sed differentia inter utramq; maxima est: Nam 1. inter λόγον & *assumptam carnem* est vera, intima ac realis unio: inter *purpuram vero* & *Regem* externa tantum *παρομοιωσις*. 2. *Illā* personalis est: *hęc* accidentalis. 3. *Illā* inseparabilis & interna: *hęc* separabilis & externa: *Illā* ad hypostasim λόγος hypostaticè pertinet: *hęc* minimè. Et quæ alia diversitatis capita plurima dari possunt. De quibus vid. B. D. *Gerh. Exeg. T. 1. p. 1275. D. Fevrborn. Fasc. 1. diff. 3. th. 78.*

Vl. Secundum quam naturam Christus sedeat ad dexteram Dei Patris?

§. 1. Inter controversias, quæ nobis cum Pontificiis & Calvinicis circa hunc articulum intercedunt, *primaria*, & in qua (fateñtibus Adversariis ipsis) difficultas pœnè tota residet, hæc est: quam cum nostri Theologi passim tractarint, nos hęc *primaria* saltem fundamenta, eaq; præcipuè, quæ *Aphorismi & Psalmi nostri circumstantiæ*, pro thesi nostra confirmanda, & adversariorum antithesi destruendâ, suppeditabunt, breviter proponemus.

§. 2. Ante omnia vero de *controverse statu* legitimè formando solliciti sumus: non enim quæritur, *an natura humana divisim & separatim, exclusâ divinâ, & sic extra unionem considerata sedeat ad dexteram Dei?* quam quidem sententiam Adversarii nobis affingunt: Sed, quemadmodum Scriptura Sessionem hanc, (ut & omnia quæ de Christo post incarnationem dicuntur) de tota persona enunciat, sic & nos cum eadem libenter hæc de re ita loquimur, & Christum Θεάνθρωπον ad dexteram Dei Patris sedere, verè credimus & confitemur. Quia verò Christus duabus constat naturis, in unam personam ἀδιασπείτως, ἀδιασπείτως καὶ ἀσυγχίτως unitis, ulterius, præviâ eadem Job. 5, 27. Rom. 1, 3. c. 9, 5. 1. Pet. 3, 18. c. 4, 1. & c. inquirendum omninò est, secundum quam naturam hæc ipsi Sessio tribuenda sit; vel, *quæ sit illa natura, quæ tantæ gloria & majestatis divine ac infinitæ in tempore consors facta sit?* Atq; hic verus sensus est præsentis questionis, & hæc rat. in controversiam inter nos & Calvinianos venit. Quæ etiâ nobis hęc dissident, nec tamen inter se conveniunt,

veniunt, sed diversas alunt opiniones: *Quidam enim tribuunt Christo secundum utramque naturam hanc ad Patris dextram sessionem, eamque duplicem fingunt: unam, quae humanae naturae competat, finitam ac inferiorem: alteram, quae divinae, infinitam ac superiorem.* ita Polan. T. 2. Syntag. c. 26. *Sohn. in Exeg. A. c. 279. & 282. Keckerm. Syst. Th. p. 364. Alij ad Personam solum eam referendam esse volunt, non ad hanc vel illam naturam: quod tamen non sufficit. Quicquid enim de persona dicitur, id ei competit secundum alterutram naturam, eiq; in analysi tribuendum est, cum persona nihil aliud sit, quam illae ipsae naturae unitae, & non tertium quoddam à naturis distinctum; uti Dn. Schröd. par. 4. Thron. Reg. c. 1. id è Scripturae exemplis evincit. Calvinianū hic per omnia assentiuntur Jesuita, uti ex ipsorum scriptis constat, imprimis Bellar. l. 3. de C. cap. 15.*

S. 3. Nostra contra thesis est, *sessionem hanc ad dexteram Patris competere personae Christi secundum humanam naturam, idque non per se, sed ratione & beneficio unionis.* Hujus nostrae assertionis veritatem & evidentiam sequi duobus argumentis comprobabimus, unde simul sententiae Adversariorum absurditas patebit. Prius generale tale erit: *Secundum quam naturam. 1. Christo gloria, majestas, potentia, aliaque dona divina & infinita dari potuerunt: 2. Ille eadem à Patre supplex poposcis, & 3. In tempore ad sui Perfectionem & sublimitatem ex gratia accepit: juxta quam 4. est Filius hominis, profundissime exinanitus, passus, mortuus, resuscitatus, & ad dexteram Dei in caelum profectus; juxta illam sedet ad dextram Dei: Atqui, non juxta divinam, sed humanam naturam haec de Christo vera sunt. E. Majoris connexionem & consequentiam, quoad singula membra ex sequi rationibus & SS. literarum testimoniis demonstramus. Primum ex eo patet, quod dextera Dei, nil nisi gloriam, virtutem, potestatem & majestatem divinam: & sessio ad eandem, participationem & exercitium illius gloriae &c. denotet; uti supra Sect. 1. §. 13, 15, 16. & Sect. hujus quest. 1. sequi evicimus. Secundum membri fundamentum habetur Job. 17, 5. ubi Christus instante jam passionis & mortis hora sui glorificationem à Patre petit. Petere autem illum gloriam non finitam sed infinitam maxime, universale nempe & plenarium omnium rerum dominium, in exaltatione ad dexteram ipsi datum patet tum ex textus circumstantiis: vers. 2 eni petit glorificari se juxta datam sibi potestatem omnis carnis. Quae igitur est potestas*
omnis

omniscarnis Christo data, talis etiam & gloria quam hic petit. At qui potestas illa non est finita, sed infinita. E. Deinde verſ. hoc ꝑ. cupit glorificari *gloriã, quam habuit apud Patrem priusquam mundus fieret.* At gloria illa non fuit finita, sed infinita, increata, vereq; divina. E. *tum* ex aliis ſcripturæ locis, quæ per exaltationem ad dexteram Chriſtum quam maximè *glorificatum* eſſe, expreſſè teſtantur: *Job. 7, 39. Act. 2, 33. c. 3, 13. Eph. 1. 20. ſeqq. Tertium* fuit ex *Eph. 1, 20. ſeqq. & Phil. 2, 9, 10. Quarti* conſequentiam confirmant ordine, *præter ſeriem articulorum in ſymbolo Apoſtolico aperta hæc Scripturæ loca: Matth. 26, 64. Phil. 2, 9. Act. 5, 30. 1. Pet. 3, 22.* His præſuppoſitis, firmiſſimã conſequentiã colligere licet, quod juxta quam nat. Chriſto ejusmodi gloria dari potuit, & ipſe etiã illam petiit, ac impetrauit, juxta eandem quoq; gloriã & potentiam illam poſſideat & exerceat: niſi dicere velimus, humanam naturam divinæ aliquid impetraſſe, quod abſurdum. *Minor* ſuã luce abundat, cum enumerata attributa ita ſint comparata, ut divinæ naturæ, vel Deitati, (quæ ipſa perfectio & omniſufficientia immutabilis eſt, & ab æterno fuit) nullã ratione; ſed tantùm humanitati tribui & competere poſſint.

§. 4. Argumento huic generali, ſubjungimus alterum q̄s. ſpeciale ex Aphoriſmi noſtri, & ſeqq. hujus *Psalmi circumſtantiis* h. m. deductum: *juxta illam naturam Chriſtus ſedet ad dexteram DEI, juxta quam 1. ex decreto. promiſſione & imperio divino ad ſeſſionem illam in tempore pervenit. 2. eſſentialiter ab ipſa Dei dextera differt. 3. hoſtes pro ſe ab illo pedum ſubjectos habet: 4. de torrente in via bibit, & propterea caput extulit.* Atqui hæc omnia ſimiliter Chriſto, non juxta divinam ſed humanam naturam competunt. E. Singulorum membrorum Majoris conſequentia ex *Psalmi noſtri circumſtantiis* haud difficulter probari poteſt: *Primum* fuit ex voce *DN̄s*, quam divinum decretum, promiſſionem, ejuſq; in tempore executionem h. l. denotare ac involvere, ſup. *ſect. 1. §. 3.* ut & *alloguo ipſo*, quod fit per modum imperantem & præcipientem. Quo modo igitur Deus Pater Filium ſuum ſedere voluit & juſſit, eo modo ſedet. Atqui per modum decreti, promiſſionis, ejuſq; executionis voluit & juſſit. E. *Secundum* ſimiliter conſtat ex ſuprà *ſect. 1. §. 4. 15. & ſect. hujus q. 1. ſeqq.* ubi ex ſolidis ſcripturæ teſtimoniis, *Psalmiq; noſtri circumſtantiis* evicimus, per *dextrã Dei* in ſcriptura intelligi *ipſam*

Dei virtutem, & potentiam: quæ, ut cætera attributa, à Deo essentialiter non differunt, sed cum eâ simplicissimè unum sunt, & convertuntur. Necessariò igitur Christus secundum eam naturam ad dextram Dei sedere dicendus est, secundum quam non est unum cum eadem: alias enim ad seipsum esset collocatus, & in seipso consideret, quòd absurdum: At juxta div. nat. est unum cum Dei dextra, virtus n. p. & potentia Dei, 1. Cor. 1, 24. E. Tertium ipsum sessionis hujus effectum exprimit: Juxta quam igitur nat. Christo effectus hic competit, juxta eandem & ejus causa tribuenda ipsi est. At ille competit Christo juxta humanam: quia in tempore facta, & quidem juxta illam naturam, juxta quam à Deo derelictus, gloriâ & honore coronatus est Psal. 8, 5. E. cons. Feurbor. Fasc. 4. p. 174. Quartum fluit ex vers. ult. cujus consequentiam hâc collectione probò: Secundum quam naturam Christus de torrente in via bibit, i.e. exinanitus, passus & mortuus est, juxta eandem caput extulit, seu exaltatus est. Rat. Exinanitio enim & exaltatio sunt opposita: opposita autem idem subjectum requirunt, circa quod versantur. At Christus juxta humanam naturam est exinanitus, passus & mortuus: ceu patet. E. Ulterius. Secundum quam nat. Christus caput extulit, seu exaltatus est, secundum eam sedet ad dextram Dei. Atqui secundum humanam naturam caput extulit. E. Rat. Majoris: quia Scriptura non agnoscit aliam Christi exaltationem, quam ipsam ejus ad dexteram sessionem; uti videre est Act. 2, 33 c. 5, 31. &c. Minor ex priori collectione constat: exaltatio enim præsupponit humiliationem, quæ humanitatis est, non deitatis. Hæc de consequentiâ Majoris superioris syllogismi principalis. Minor probatione prolixâ non indiget, cum quilibet videat, Christum juxta divinam naturam, 1. Divino imperio non subesse, nec ex promissione aliquid in tempore ad majorem sui gloriam accepisse (alias enim Patri non esset æqualis.) 2. essentialiter unum esse cum Dei dextra 1. Cor. 1, 24. 3. & quartum ex illis, quæ pro majoris consequentiâ hætenus dicta sunt, patent, Sua igitur conclusio immota constat veritas, Christum non juxta divinam, sed humanam naturam ad dexteram Dei sedere. Quod erat demonstrandum.

S. 5. Et hæc, pro instituti nostri ratione, sufficiant de hac quæstione: in qua & hanc Sectionem finimus. Addi quidem plures quæstiones possent; videl. de Moritate & eminentiâ filii supra Patrem:

rem: quam Maldonat. in b. Ps per sessionem ad dexteram Patris Christo, collatam esse, præterdit: ut & Sessionis hujus termino à quo & ad quem: sed cum pleraq; quæ isthuc faciunt, ex hæctenus dictis peti quodammodo possint, ne disputationis leges & limites exceedam, cœptam telam hic abrumpere cogor. Quæstionem autem de Christi omnipresentia, quæ in præseui hoc articulo firmissimè fundata est, cum tuâ dignitate ac ubertate pròlixiorè & accuratiorè mereatur tractationem, quàm quæ unâ alteravè pagellâ complecti queat, consultò hic omitto, alii eandem, cum D E O, occasione reservaturus.

SECTIO IV.

Praxin & salutarem usum delineans.

Est equidem Aphorismi hujus nostri, & articuli, quem continet, de Sessione J. C. ad dexteram Patris, usu longè maximus & uberrimus, proponitq; nobis *quintuplicem illum fructum*, quem Apostolus in omni Scriptura Θεοπνεύστω contineri 2. Tim. 3, 16. & Rom. 15. 4 asserit: quem saluberrimum fructum & nos hic decerpere, & prolixa tractatione perfruendum exhibere possemus. Quia vero hæc res ad Ecclesiasticam potius, quàm Academicam Cathedam spectat; & præterea pagellæ jam præter opinionem excreverint, breves hic ubiq; ducemus lineas, & digito qs. summa in singulis usibus capita designabimus, non tractabimus. Utilis igitur est.

I. Περὶ διδασκαλίαν. Informat enim nos de *sublimitate, ac infinità gloriâ Domini ac Salvatoris nostri J. C. adeoq; verâ & æternâ ejus Deitate*, ad quam in animis nostris confirmandam, certum & invictum, inter alia, hæc ipse ad Dei Patris dexteram sessio, argumentum nobis suppeditat. Nam etsi quidem juxta solam humanitatem ad dexteram Dei fuerit collocatus; (uti Sect. 3. q. ult. demonstratum est) ea tamen sessio humanitati obtingere non potuisset, nisi ipsa cum Deitate verè unita; atq; adeò Christus non solum homo, sed & Deus verè fuisset: cum divinæ majestatis ac potentiae nihil capax esse possit, nisi verus & essentialis Deus, aut verè cum ipso in unam hypostasin sit unitum. Conf. sect. 1. § 10. 11. 13. 15. & Sect. 3. q. 2. §. 2. 3. 4. §. 2.

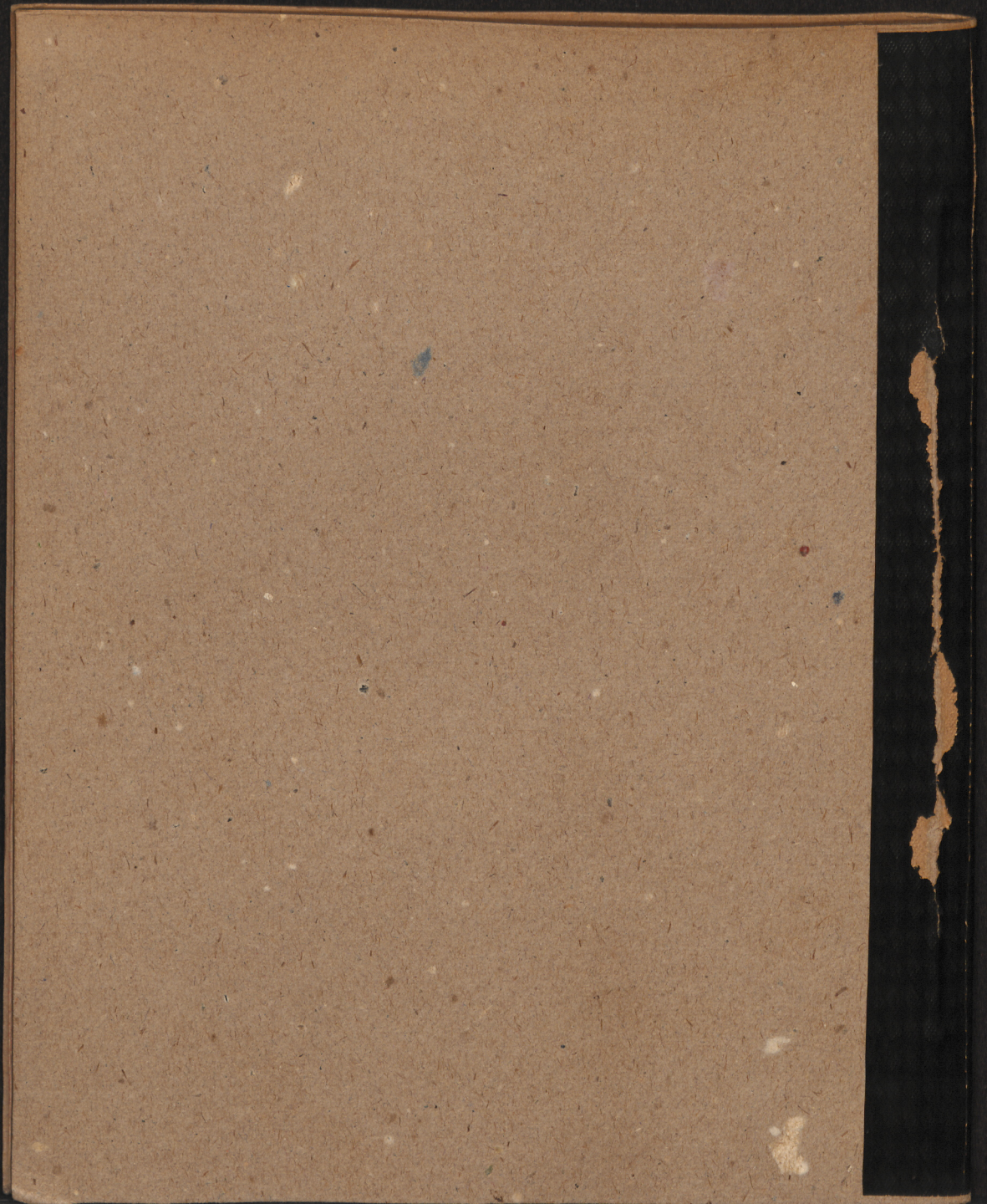
II. Περὶ ἐλεγχόν & redargutionem omnium eorum qui hunc fidei Christianæ articulū vel apertis blasphemis, ut olim *Samosareniani*,

niani, Servetiani & Arriani, vel corruptelis commentis Sophisticis, ut hodiè Neo Arriani seu Sociniani, Calviniani & Pontificis, convellunt & debilitant. Ab his & detestatione cordis & confessione oris nos sejungamus.

III. Προς ἐπιπόρευσιν. Dehortatur enim nos à securitate, & peccandi ἀσφαλείῃ; Erubescimus in conspectu hominum turpiter agere, aut minus decencia designare, nec id immerito: quanto magis igitur vitare debemus peccata, qui cuncta agimus in conspectu iudicis, in dextera & throno Dei Patris sedentis, & praesentissimè omnia, cordis etiam occulta intuentis? quippe cujus oculis omnia sunt γυνὰ καὶ τετραχλισμένα Ebr. 4, 13.

IV. Προς παιδείαν. Quia enim locus hic summam gloriam & majestatem Salvatoris nostri concernit, invitatur, ut illam scrutemur, cognoscamus, & pro virili modis omnibus defendamus.

V. Προς ἀσφάλειαν. 1. In cruce & calamitatibus, quibus in hac vita expositi sumus: ne pressi iisdem animum abiciamus & opprimamur, sed Christum nostram carnem nostrum sanguinem ad dexteram Dei confidere cogitantes, in omnibus adversitatibus constanter perduremus: deq; ejus auxilio & potenti defensionem per fidem certi, contra Satanæ fremitus, inferni ructus, mundi insultationes, gaudeamus & exulemus. 2. In tentationibus propter peccatorum & iræ Dei gravitatem: Ne ibi animum planè despondeamus & desperemus. Christus caro nostra, sanguis noster in dextera Dei sedens solatio nobis est: is nobis cum fiducia ad thronum, gratiæ accidentibus, misericordiam offert Ebr. 4, 16. Propterea enim Princeps & Salvator noster ad Dei dextram exaltatus est, ut poenitentiam & remissionem peccatorum daret, Act. 5, 31. 3. Contra mortis terrorem. Ne moribundi terreamur mortis acerbitate, earumque reformidemus, sed læti eam expectemus & obeamus, cogitantes, Christum nostram carnem nostrum sanguinem, prius detorrente mortis bibisse, antequam caput ad Dei dexteram exaltarit. Nobis igitur similiter in viâ hujus ærumnosæ vitæ de torrente mortis bibendum antequam cœlo caput exerere possimus: Hic pugnandum, & per mortem vincendum: Sic Christus dabit nobis sedere secum in throno suo Ap. 3, 21. Huic Victori, Regi ac defensori nostro J. C. sedenti in throno, agno immaculato cum Patre & Spiritu S. sit honor & gloria in infinitas seculorum myriades!

vrem: quam *Maldonat.* in *b. Ps* per sessionem
Christo, collatam esse, præ tendit: ut & Sessionis
& *ad quem*: sed cum plerq; quæ isthuc faciunt,
peti quodammodo possint, ne disputationis le-
dam, cœptam telam hic abrumpere cogor. Quæ
Christi omnipresentia, quæ in præseuti hoc a-
fundata est, cum suâ dignitate ac ubertate proli-
torem mereatur tractationem, quàm quæ un-
complexi queat, consultò hic omitto, alii eandem
casioni reservaturus.

SECTIO IV.

Praxin & salutarem usum delin-

Est equidem Aphorismi hujus nostri, & articuli,
Sessione J. C. ad dexteram Patris, usu longè maxi-
proponitq; nobis *quintuplicem illum fructum*, qui
omni Scriptura Θεοπνευστος contineri 2. Tim 3, 16.
rit: quem saluberrimum fructum & nos hic de
tractatione perfruendum exhibere possemus. Quæ
Ecclesiasticam potius, quàm Academicam Cath-
præterea pagellæ jam præter opinionem excreverim
ducemus lineas, & digito qs. summa in singulis u-
gnabimus, non tractabimus. Utilis igitur est.

I. Πρὸς διδασκαλίαν. Informat enim nos de
finitâ gloriâ Domini ac Salvatoris nostri J. C. adeo
ejus Veritate, ad quam in animis nostris confirma-
invictum, inter alia, hæc ipse ad Dei Patris dexte-
mentum nobis suppeditat. Nam etsi quidem juxta
tatem ad dexteram Dei fuerit collocatus; (uti *Sect*
stratum est) ea tamen sessio humanitati obtingere
si ipsa cum Deitate verè unita; atq; adeò Christus
n. o, sed & Deus verè fuisse: cum divinæ majesticatis
capax esse possit, nisi verus & essentialis Deus, au-
in unam hypostasim sit unitum. *Conf. sect. 1. §. 10. 11.*
2. §. 2. 3. 4. §. 2.

II. Πρὸς ἐλεγχον & redargutionem omnium e-
fidei Christianæ articulū vel apertis blasphemis, ut

